

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Preu : 30 cèntims. - Pelai, 62. Telèfon 15300. - Subscripció : 3'50 pessetes trimestre

DE LA PASSA BEL'ICOSA

La renaixença d'Extrem Orient

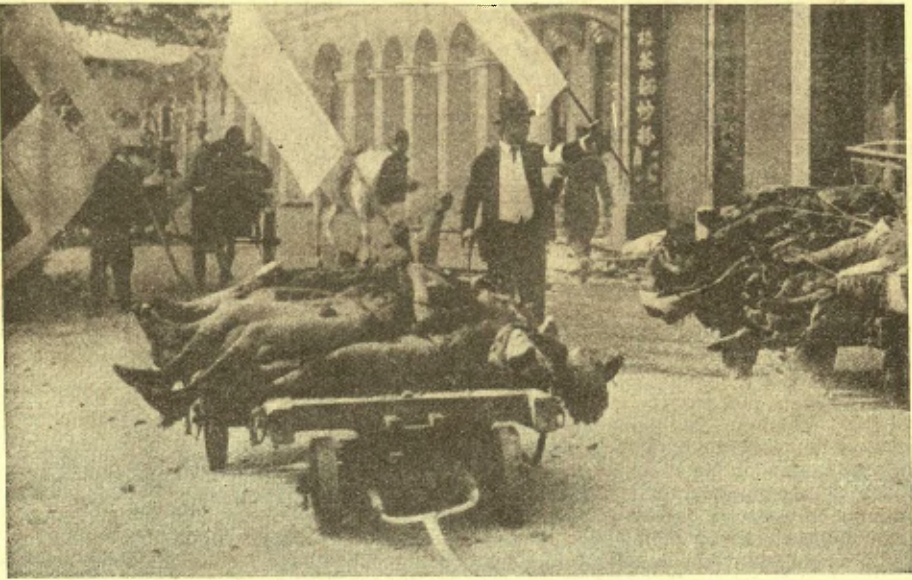
Si examinem el firmament internacional de l'hora present, el veurem cobert de signes de mal presagi. Noves dictadures a Alemanya i a Grècia. Ensorrades financeres als Estats Units. Guerres a la Xina i a l'Amèrica Meridional. D'ençà de la Gran Guerra, potser mai el món no s'havia presentat tan espectacular. Tot plegat té la brillantor funesta d'una erupció volcànica, no desproveïda de beutat ni de perill.

I així com davant dels fenòmens geològics d'aquesta natura, hom té la sensació

lunya no és Castella o que Irlanda no és Anglaterra.

Hi ha, doncs, un plet autonomista perfectament definible a la Manxúria? Si més no, tots els elements hi són de dret; i més d'un símptoma ens diu que la qüestió està en aquests termes de fet.

La intervenció japonesa potser hi té un paper més anecdòtic del que molts es pensen. Una anècdota important, no hi ha dubte; però una mera anècdota. En altres paraules: els japonesos, pels seus interessos

Escena de guerra a Manxúria

de la joventut de la terra, subjecta encara a les malalties d'una infància treballosa; davant del moment històric, no podem estar-nos de considerar l'extrema infància del món dels homes i llur inadaptació a la convivència política i social, que els exposa repetidament a tota mena de trasbalsos i crisis, que ara per ara, dominen tan poc com si fossin les voluntats d'una divinitat adversa i mal intencionada. Si entenem per vell allò que ja ha fet el ple de la seva vida, mal pot ésser la humanitat present vella: que sapiguem, l'edat d'or encara no s'ha vist damunt de la Terra, si és, que mai ha de veure's. Però, a la veritat, la raça dels homes encara balbuceja i no hem llegit a cap historiador que hagués passat èpoques de maturitat que ens fessin dubtar si el que ara passa són repapieigs de xaruguesa.

Ara més que mai, tenim aquesta sensació de la humanitat inexperta, inadaptada: tots els conflictes actuals, al fons dels fons, són crisis d'organització. Això és evident en el cas de les dictadures i dels pànics financers d'Alemanya, Grècia i Estats Units. En el cas d'Amèrica del Sud i de la Xina, també passa el mateix, encara que no es vegi amb tanta evidència. Però un simple examen ho demostra plenament.

Es clar que el diverses voltes millenari imperi de la Xina, en integrar-se a la vida internacional, fet que comporta una occidentalització dels seus costums i dels seus mètodes, no pot subsistir en la forma actual, unitària. Les diferències ètniques, combinades amb les divergents corrents econòmiques, segmentaran aquesta super-nació en tantes nacions com fets vius es donin. Aquesta tendència ja, d'ençà de la proclamació de la República xinesa, s'està manifestant en una forma anàrquica, però claríssima. Tot l'imperi està dividit, en la realitat, en tantes parts com clienteles de generals. Ara bé: el general, que aparentment dirigeix el moviment, no és sinó un «valent» d'un grup d'homes, moguts per un impuls ètnic o econòmic. Tenim la cèl·lula d'un nou estat; molt semblant a les que, des del segle IV de la nostra era, donaren lloc a les nacions neo-romanes. No hi ha dubte que Ataulf, cap d'un exèrcit visigot que ocupà la Narbonesa i entrà a Barcelona a començaments del V, limitant-se a fer alguna «razzia» Espanya endins, tenia tan poca consciència d'esquarterar l'imperi, com un general Feng qualsevol. I Teodoric, que residia a Itàlia, talment es pensava realitzar la unitat de l'imperi, com un Xang-Kai-Xec. Però, no gens menys, contribuï a enderrocar-lo, com probablement hi està contribuint a casa seva el general i polític de la Xina dels nostres dies, que sembla representar el màxim de consciència unitària del seu país.

La Xina marxa cap a la seva nova estructuració. Aquesta constatació és molt interessant, perquè ens permet d'enfocar d'una manera distinta de la usual a Europa el debatut problema de la independència de la Manxúria; independència «protegida», per ara, pel Japó.

El cas de la Manxúria encara és més clar que no pas si es tractés de la província de Cantó. Manxúria no és la Xina. La seva anexió a l'imperi, molt recent, dintre l'època moderna, mai no ha estat ben efectiva. Dir que la Manxúria és la Xina, des d'Europa estant, pot semblar estrany. Però també deu costar fer entendre a un japonès que Cata-

particulars, poden explotar un fet existent. Però no el creen.

Per això en voler judicar l'ètica política japonesa, en aquest cas, seria qui sap si equivocat voler-s'ho agafar pel cantó d'una agressió a la propietat del proïsme. En pura doctrina no hi tindrien dret ni la Xina ni el Japó; però dintre el relativisme de les pràctiques humanes, tal vegada els drets japonesos a «protegir» el Manxukuo — tal com ara s'anomena oficialment aquell país — no són pas inferiors als xinesos.

La Xina, certament, hi era primer; però aquest títol d'ocupació no li donava pas la propietat. Que no la reivindicui, doncs. En canvi la seva política administrativa era desastrosa. Calgué que els japonesos invertissin grans capitals i gran esforç en aquell país, perquè la Xina es recordés d'intervenir-hi, per gaudir-se del treball que no era seu. Heus aquí un títol ben insuficient, per oposar-se a una intervenció japonesa per aquelles terres. I ara, la força de les armes està decidint qui té raó.

Probablement no en té ningú dels dos, com diem; però els motius del Japó, tanmateix, ens semblen preferibles als de la Xina; hi veiem possibilitats més fecundes per a la vida internacional, i per l'acceleració de la renaixença de l'Extrem Orient, la qual, en sana doctrina liberal, seria desitjable. Sobretot, ens ve de nou, en aquest cas, la posició antimanxuriana de molts nacionalistes de casa nostra. Tal vegada inverteixen mentalment les dades del problema i confonen un poble amb un imperi... Vist de lluny, un imperi es torna petit i ens sembla una nació, i petita!

De Dijous — a Dijous

Una ullada, encara que només sigui als títols, de les notícies de l'estranger que publiquen els diaris, ja basta per a donar una idea de l'estat neguitós del món en l'època actual. Guerres de totes menes, desordres i malestars interiors en multitud de països, estats de tensió i de nerviosisme bel·licós, daltabaixos econòmics, obrers sense feina i misèria al costat de grans stocks de productes que no troben sortida... totes les calamitats que es vulgui, sense comptar-hi les naturals i inevitables, com el darrer terratrèmol del Japó, que ha passat mig desapercbut entre d'altres notícies més poc tranquil·litzadores per a la pau i el benestar del món que una catàstrofe natural contra la qual no hi ha res a fer.

Amb la major bona voluntat del món, la Conferència del Desarmament prossegueix les seves tasques en mig de discussions inacabables, i per ara, pel fet sobretot de l'obstrucció alemanya i italiana, estem gairebé tan avançats com en juliol de 1932.

Mentrestant, els feixistes es donen la mà i es repeteixen les expedicions d'armes entre països que volen anar a una rectificació de fronteres i els animeu un esperit de revenja contra la sort que els tocà en els tractats de després de la guerra.

A Bulgària els macedonis són estossinats d'una manera perfectament balcànica, i els ucraïnians es queixen del tracte que els donen els polonesos. A Grècia tornen a sortir generals pintorescos a proclamar una dictadura militar, i encara que la cosa sembla que no ha estat greu, el símptoma ja és propi del desballestament general.

A l'Amèrica del Nord, per variar d'històries de gangsters, segrestos i atracaments de gran envergadura, s'ha produït una ensorrada econòmica amb repercussions mundials que ha acabat de destruir la ja prou atroïnada prosperitat americana llegendària.

A l'Amèrica del Sud, fallen les fórmules de conciliació que s'intenten entre Colòmbia i el Perú, sobre les armes per un poble de trenta cases perdut en un recó de món. Més avall, Bolívia i Paraguai es disputen un altre recó de món, més tronat que cap, si no fos que sembla que, en definitiva, són dues companyies de petrolis les que mouen, des de l'ombra, els fils del conflicte.

A l'Extrem Orient, la guerra segueix, amb més intensitat que mai, entre la Xina i el Japó, sense que hi puguin res les amonestacions de la Societat de les Nacions ni les mesures d'embargament d'armes com la que ha pres Anglaterra. La poderosa organització dels fabricants d'armes, les úniques fàbriques que no coneixen l'atur forçós, trobarà manera de proveir tots els conflictes que calgui, i adhuc de crear-ne amb el sol fi d'obrir un mercat a la seva mercaderia.

A tots els països d'Europa es parla de crisi, i el pitjor és que n'hi ha, i la situació de misèria insostenible que guanya terreny cada dia, és el principal factor, pel neguit que ocasiona i la desesperació a què condueix, de l'estat de malestar general.

Per la seva banda, els dirigents del món no troben remei, ni a penes s'atreveixen a senyalar-ne cap.

No es pot negar que al costat de l'aspecte que ofereix el món, els habitants d'aquest país no tenim raó de queixar-nos massa. Tenim problemes, i greus alguns d'ells; però no agafen l'agudesa ni la gravetat d'altres països més dissortats. Sobretot, són problemes més localitzats, d'un abast menys general i d'unes repercussions menys esteses a tot el país.

Vivim en un dels països més habitables encara del planeta. Però aquesta constatació, que ens pot donar un cert optimisme, no vol dir que no hàgim de procurar resoldre res i ens ajaguem pensant que, estant pitjor a tot arreu, ja podem donar-nos per satisfets de com estem. — R.

Any V. Núm. 214 - Barcelona, dijous, 9 de març de 1933

L'Ajuntament ja té pres=supostos nous. Ara només deurà faltar administració municipal.

MIRADOR INDISCRET

Passi-ho bé, senyor Velilla

Tothom té dret a divertir-se. Molts regidors, comprenent-ho així, anaren al ball de l'Artístic. Hi anaren disfressats, com era de llei.

En Velilla, el federal senyor Velilla, portava un vestit vermell de Pierrot que treia foc.

—Ningú em coneixerà—digué a un company seu, en entrar al ball.

En aquell mateix moment, un porter de la Bohèmia, que és alhora empleat municipal, el saludà:

—Passi-ho bé, senyor Velilla!

L'home es cregué fer mèrits.

Els urbans de la Bohèmia

L'Escofet i En Ventalló foren també dels regidors que assistiren al ball.

Un tranquil vestit d'urbà anà a oferir-se'ls per si els calia alguna cosa.

Els dos regidors es prengueren la facècia rient.

Poc després, se'ls presentà un altre urbà:

—A les seves ordres!

L'Escofet li donà uns copets a l'espatlla.

—Feu-vos retratar—li digué—. Esteu molt bé!

Aquesta vegada, l'urbà era de debò.

Els últims són els primers

Hi ha hagut aquests dies, als diaris catalans, un veritable tragi de personal. La Publicitat, L'Opinió i La Veu han vist augmentats llurs rengles amb un estol de redactors provinents de camps polítics completament oposats.

Un dels nous redactors de L'Opinió és En Vicens Bernades, que sortí d'Acció Catalana i de La Publicitat.

El dia en què el cridaren per a oferir-li la plaça, no hi anà. L'Opinió acabava de publicar aquell editorial famós, Veu d'alarma, que tant ha fet parlar, i En Bernades, molt amic del conseller senyor Dencàs, havia optat per abstenir-se.

L'afer de l'editorial, però, es solucionà.

—Lavors, En Bernades es presentà a la redacció.

—No em cridaven?—Total, que En Regàs, que abans que En Bernades havia marxat d'Acció Catalana, s'ha vist al carrer. Una vegada més, els últims han estat els primers.

El mort, per al públic

En discutir-se, a la reunió del directori de l'Esquerra, el tan bescantat editorial de l'Opinió, foren, sembla, considerats dos extrems: el fet de la publicació, que la majoria trobà censurable, i l'abast o interpretació que s'havia de donar a l'article.

Sobre aquest darrer extrem, un dels reunits — el senyor Companys, potser? —, endut pel seu bon desig d'arranjar el conflicte i harmonitzar tots els criteris, insinuà una solució bastant còmoda: carregar el mort al públic.

—Diguem que hem vist amb disgust l'a interpretació donada a l'editorial pels lectors.

No ho diguin, eh?

El redactor d'El Diluvio senyor Serra Crespo a En Paco Madrid, en ocasió de trobar-se aquest, recentment, a Barcelona:

—Vols dir que no hi hauria algun Govern civil, per a mi? A veïam si tu, que tens vara alta al Ministeri, te'n preocupes! Ah, no en parlis a ningú, eh?

En Paco Madrid a l'Aldaz, als cinc minuts: —En Serra Crespo m'ha demanat un Govern civil. Però mutis, eh?

L'Aldaz a cada un dels amics que troba, i són molts:

—Que no ho sabeu? En Serra Crespo ha sol·licitat ésser governador. Però, no ho feu córrer, eh?

Catalans que cerquen

professor de català

Al Centre Català, de Madrid, es prengué l'acord de donar classes de català per a castellans.

En plena Junta es designà al seu president, En Prat Gaballí, per a donar les classes.

En Prat se n'excusà dient que ell sols sabia el català vuitcentista; tant és així que havia de fer-se corregir els seus llibres i els seus anuncis per persones que sapiguessin a fons el català actual.

Davant d'aquest panorama es prengué l'acord de posar anuncis a l'Heraldo, a l'A B C, a Luz, etc., demanant un professor de català.

Tres foren les respostes: un valencià, un mallorquí i un català. El millor era el mallorquí, però així i tot acceptaren el català per l'accent.

Sort que no els va sortir cap «català de la Manxa»...

Erudició

Al Círcol Artístic hi ha un pintor d'allò més important. Si no és cèlebre no és pas perquè no s'ho mereixi. Pels seus mèrits ha estat pensionat en viatge d'estudis pel mateix Círcol, i fruit dels seus estudis és la seva documentació i el seu mestratge.

Aquest senyor es diu Badia Vidiella i, com altres socis artistes, s'és concurrents a la classe de model permanent que hi ha a la casa.

Un dia, estaven diversos socis, qui dibuixant, qui pintant, a l'esmentada classe, quan s'obrí la porta estrepitosament i comparegué el senyor Badia Vidiella, ple d'una alegria que es traduïa en gestos i volubilitat:

—Nois, nois —digué—, ací baix (a la Biblioteca), he descobert un pintor magnífic, esplèndid, que cap de vosaltres coneix: mai l'he sentit nomenar, i això que es veu que és molt important. Quina cultura! Sembla mentida! etc., etc.

—Bé, però qui és aquest pintor? —li preguntaren.

—Titien, Titien! —respongué el senyor Badia tot convençut.

La diplomàcia del

senyor Sagarra

El nostre magnífic Ajuntament ha acordat posar un impost sobre les campanes de les esglésies.

El regidor senyor Sagarra, en sortir de la sessió en la qual es prengué aquest acord, observà benèvolament, referint-s'hi, a uns companys seus de Consistori, de l'Esquerra:

—Us arruïnareu!

Girant-se després envers el senyor Pellenc, li digué, satisfet:

—Amb molta diplomàcia, els acabo de dir que són una colla de toca-campanes.

Més difícil, encara!

L'alcalde de Rubí ha anat més enllà que l'Ajuntament de Barcelona. En lloc de posar impostos al toc de les campanes, l'ha suprimit. És més senzill.

El rector, però, segons sembla, burla la disposició de l'alcaldia substituint el toc de les campanes per unes bombetes elèctriques, de diferents colors, cada una de les quals, en encendre's, té una significació diferent.

Així, per exemple, el vermell vol dir un enterrament; el verd, un matrimoni; el blanc, un bateig.

Només li cal ara, a aqueix bon rector, pendre per sagristà un urbà que hagi estat a les ordres d'En Vachier.

El català municipal

Es coneguda de tothom la modalitat de llenguatge anomenat «municipal» no solament per l'ús vulgar que se n'ha fet, sinó perquè ha envaït durant una llarga temporada certa literatura, amb preferència la teatral.

Aquest llenguatge ara ha sofert una evolució. S'ha depurat. Almenys això demostra una part de la comandància en el qual es dona compte d'haver mantingut tancat al calabós del dispensari un individu atacat d'alcoholisme «adhuc» al seu estat normal. La depuració de llenguatge hi és, però l'autor del comunicat, és evident, n'ha fet un gra massa.

Tema líric

L'altre dia, la poetessa Clementina Arderiu llegí uns quants poemes seus al Lyceum Club, que, com els nostres lectors deuen saber, és una entitat femenina.

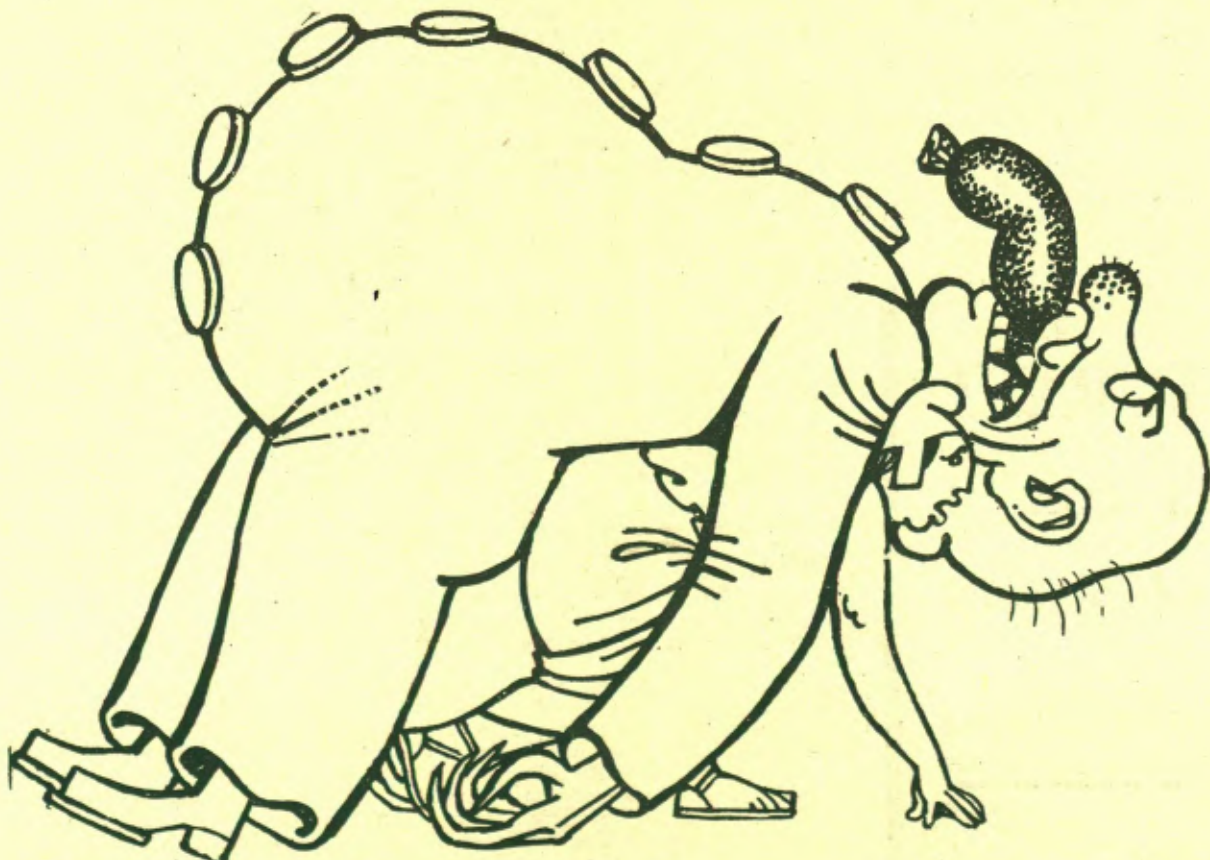
Per tant, el públic era gairebé exclusivament femení. Hi havia, però, algun home escadusser, un d'ells el poeta i humanista Carles Riba, marit de la poetessa que llegia els poemes.

Acabada la lectura, una noia estrangera, però que fa molts anys que viu ací, s'acostà a Carles Riba i li preguntà, estranyada:

—Vostè per aquí? Què hi ha vingut a fer?

—He vingut a fer de tema—contestà simplement Carles Riba.

No es pot negar que el lerrouxisme és una força que fa el seu pes en la política de la República.

Les falles de Sant Josep

ELOGI DE LES FALLES

Falles de Sant Josep. Fira d'art popular, humorisme sa, caricatura de la vida.

Festa profana de foc i d'amor, que crema entre cridòria de quitxalla, soroll de música, dolçor de bunyol, olor de pólvora i espetecs de traca, totes les vanitats dels homes, els fets gloriosos, els enredos del veïnat, les sories de comares i alcavotes, les martingales polítiques, els fets populars, els llos de família, les porqueries de cambra, el cornut del barri, els pollos albercocs i senyoretetes del quierro y no puedo.

Es el monument de fusta, cartó, paper i percalina que el poble aixeca per breu temps en honor d'un home, un fet o una escena popular. És l'humor sa i alegre al servei de l'art. És la immortalitat breu del sabater, de donya Romanços, del polític, del marit escarnit, d'un costum vulgar. És l'al·legoria picant o còmica de fina intenció.

COM ES FA UNA FALLA

Encara es pot dir que crema la falla, quan la Comissió es reuneix amb els veïns per nomenar als caporals que s'han d'en-carregar de la tasca, durant tot l'any, per a la futura festa.

S'acabarien comptes: tant de la falla entre escultor, pintor, fuster, etc.; tant de la música; tant de traques i coets; tant del llibret; tant de les tortades repartides als veïns; tant de la borrasca de la Comissió, i no falta ni sobre ni sota una pesseta, el compte surt més rodó que un sedàs.

La nova Comissió de veïns nomenada es posa a treballar, es vota President, Secretari, Cobrador, Tresorer i vocals; van visitant un per un a tots els habitants del barri, per veure si es volen apuntar per a la falla pròxima i en quina quantitat estan disposats a ajudar.

L'avorreïment: tants veïns a tant cada u, tant — hi ha qui s'apunta de deu cèntims, altres dos rals, algun a pesseta — ja saben doncs poc més o menys — sempre hi ha qui es cansa de pagar i demana que l'esborrin — dels quartos que disposaran al capdavant per a fer front a totes les despeses.

Per mitjà de febrer la quitxalla surt al carrer arrossegant estores i demanant mobles vells i trencats, caixons i trastos per a cremar a la falla.

A mida que s'acosta març la Comissió es reuneix més sovint, cal anar pensant seriosament, les disputes i les baralles es succeeixen, es parla de falla pertot arreu, a l'estanc, als queviures, al pis; per fi a casa del secretari després de crits i avalots es pren un acord definitiu, sabent dels quartos de què disposen.

El llibret de l'explicació el farà l'estanc-quer, ja que el poeta que el feu l'any passat els va estafar; la música s'ha compromès a venir pel mateix preu; de fer la falla s'encarreguen el marbrista, el fuster i un de la Comissió que entén quelcom d'escultura; tants diners per a coets i traques, tant per als besucats i el que sobra per a una bona paella al Vedat.

El que ha de representar la falla és un secret; més de quatre del barri tremolen, hi ha qui ha promès que si l'arriben a posar de ninot, a gaitades trenca el cap de l'autor.

I arriba el dia 19 de març — la falla havia estat plantada aquella matinada —, traca, despertada, crits i soroll, l'èxit era escandalós, representava un simple assumpte del veïnat.

Però a l'endemà hi havia qui es mudava de barri!

NOTES I COMENTARIS AL REDÓS DE LES FALLES

Les coses han canviat i ja no es fan com abans; ara tot s'ha pres amb més serietat, fins hi ha un Comitè central fallero que s'encarrega de fer festejar i donar importància al costum que fou només popular.

Els artistes fan monuments en comptes de falles i aquest any es plantaran la nit del 16 i es cremaran la nit del 19 de març. Hi ha tres dies, doncs, per poder veure-les, si no plou com ja ha passat altres anys fent malbé la festa.

Cada carrer o plaça on hi ha falla elegeix una bellesa i d'entre totes elles es tria la miss Fallera.

Any hi ha que a més a més de les clàssiques falles, despertà, replega, traques i engruallats, fan concerts de música, curses de gossos, partits de futbol, proves de nació, revetlles, toros, etc.

Sobre l'origen de les falles, quasi res no se sap.

En el primer document que trobem la paraula falla és en el llibre titulat *Sotsoberria de Murs e Valls* que es guarda en l'Arxiu Municipal de València i que diu: «Die sabati, Item, pagui a Thomàs Roig quaranta cinch sous per la falla que feu en la plaça de la Seu, en la nit de Sent Donis.» Açò és, en 9 d'octubre de 1538, dia en què es celebrava el tercer Centenari de la Con-

questa de València, i quelcom extraordinari seria per tal com fou un dels números del programa de festes.

Hi ha en l'Arxiu de la Seu el *Llibre de les Antiguitats* escrit pel sotescolà de llavors, testimoni presencial dels actes que en València es varen fer amb motiu de la naixença de l'infant En Carles, fill del príncep En Felip i Na Maria de Portugal, que els dies 18 i 19 de juliol de 1545 diumenge i dilluns per la nit «posaren en la plaça de la Seu tres falles amb unes bigues, i al

L'autopista Madrid-València

capdamunt posaren una bóta, la qual estava plena de llenya».

Res d'estrany no seria, doncs, que les falles d'avui fossin una continuació perfeccionada de les abans esmentades.

El llibret de la falla és d'una importància grandiosa i tan unida va una cosa a l'altra que no és possible l'existència d'una sola. La falla no és completa sense llibret.

Tot llibret té de setze a trenta dues pàgines — tamany 16.º — i en ell amb uns versos (?) més o menys intencionats s'explica

Els set pecats capitals

el sentit de la falla i el que representa o posa en boca de cada ninot.

Méys un que altre, fet per bon poeta — i no en manquen a València — els altres són d'una vulgaritat que mata, carents d'ortografia i sense cap ni peus.

Perquè de tot hi hagi, el llibret de la falla que es plantà en la placeta de la Trinitat de Xàtiva l'any 1866 i que es titulava *La creu del matrimoni*, fou condemnat i prohibida la seva lectura per l'aleshores arquebibe de València, Marià Barrio Fernández.

Heus ací ara una petita mostra de literatura fallera, respectant l'ortografia en què ha estat escrita.

Del llibret de la falla del Tossal, de l'any 1861, autor del qual fou Josep Bernat i Baldoví, era una burla a un fet del veïnat, al casament d'una jàia amb un jove que representava la falla:

«Trauràs d'esta chulla als mossos
hosos;
si t'encapriches en ells
pells;
cuan la vista en ella claves
babes;
y al que la cofia li nugues
arrugues;

Però, en fi, arreglat com pugues, que hui no es acsió insensata que una agüela al altar dugues, ya que pots topar en plata:
hosos, pells, babes i arrugues».

Vejam ara les falles al pas dels anys.

Fins l'any 1883 la festa de Sant Josep anava celebrant-se tranquil·la i abundosa — unes deu o quinze falles —, però l'Ajuntament, presidit pel batlle Josep M.ª Sales i Reig posà impostos i aquell any ja sols es plantaren quatre falles.

En 1884-85-86 pels dits impostos no hi hagueren falles i en 1887 el mateix batlle desfeu el mal rebaixant la quantitat imposada.

L'any 1887 es crearen 27 falles; en 1888 en nombre paregut; 1889, poques; 1890, 18 (una d'aquestes, aixecada en el carrer d'En Pasqual i en Genís, representava una ballarina i un conegut aristòcrata i fou desfeta abans d'hora «por un grupo de gente desconocida»); en 1891, 12; 1892, 17; 1893, 21 (aquest any fou el primer que es cremaren les falles el dia 19, puix fins l'any abans es plantaven i cremaven el dia 18); en 1894, 16; 1895, 14 (comencen aquest any a tenir les falles un to artístic, essent premiada per primera volta per Lo Rat Penat i el Círcol de Belles Arts la plantada a la plaça de la Pilota); en 1896 no hi hagué falles i prohibida la festa per l'autoritat militar a causa de l'estat de guerra en què estava la ciutat, per motiu del cèlebre míting de la Plaça de Braus, organitzat per En Blasco Ibáñez, amb motiu de la guerra de Cuba.

En 1897, 11; 1898 (paregut nombre); 1899 (id.); 1900, 19; 1901, 16; 1902 (paregut nombre, i primer any que l'Ajuntament dona premis en metàl·lic emportant-se el primer de 100 pessetes la falla de la plaça de la Duana); en 1903, 16; 1904, 23 (primer any que Lo Rat Penat dona premis als millors llibrets, són premiats els poetes Cidón, Epila i Puig Torralba); en 1905, 14; 1906, 12; 1907, 19; 1908, 17; 1909, 9 (l'Ajuntament havia tret aquest any els premis); en 1910, 7 (torna l'Ajuntament a donar premis i s'emporta el primer, de 250 pessetes, la falla de la plaça de la Pilota); en 1911, 18; 1912, 25 (dona l'Ajuntament el primer premi a la falla de la plaça de la Pilota, però el públic es decantà a favor de la de la plaça del Collado, al·lusiva a la cèlebre artista Margot).

En 1913, 32; 1914, 30; 1915, 40; 1916, 32; 1917, 31; 1918, 29; 1919, 23; 1920, 25; 1921, 28; 1922, 27; 1923, 42; 1924, 45; 1925, 62; 1926, 51; 1927, 49; 1928, 63; 1929, 65; 1930, 70; 1931, 75; 1932, 79.

Fixeu-vos com d'uns quants anys a ara, ha crescut el nombre de falles que a cada festa es cremen, d'una manera ràpida, advertint que ja hi ha pobles que van copiant la festa.

El 19 DE MARÇ

Dinou de març de la meua joventut! Allà a la matinada la Comissió sortia del cafet; tot el barri en silenci; s'obrien unes portes i començaven a treure coses estranyes.

Uns cops secs, uns adoquins en l'aire, unes barres plantades, unes martellades i de seguida un entaulat; a sota, panerots, bormuballs, cadires rompudes, tot el que és vell i inútil.

De tant en tant, trago i rialles ofegades; mentre uns anaven tapant l'entaulat amb una roba pintada, altres anaven col·locant al damunt les figures i altres gatífells en la forma que marcava el projecte.

U estirava per ací, l'altre clavava allà, uns lluitaven per mantenir dret un ninot, més enllà es discutia i tots plegats treballaven amb una fe i una dèria meridional. Es posaven els cinc sentits en l'obra, anava amb ella la dignitat de la Comissió i la fama del barri.

I quan les primeres clarors començaven a recolzar-se a les canals dels terrats i als ràfecs de les teulades ja era tot acabat.

Però aquest any — ja en fa alguns que es fa així — el 19 de març farà tres dies que hi són plantades les falles; ha perdut, doncs, la festa aquella emoció popular que tenia abans, però ha guanyat el comerç i la ciutat.

A les sis del matí es fa la despertà, la música — d'Alfarr, Marxalenes, Benitandús — després de fer copeta i bunyol comença el seu galliner de notes, toca que tocarà per tot el barri; s'obren portes i balcons sortint al defora cares lleganyoses, ulls mig clucs que lluiten amb la llum del dia, la quitxalla ja crida pel carrer.

València es va fent una Babel moderna a mida que creix el dia. Carros, autos, camions, omnibus i trens van descarregant a la ciutat gent i més gent amb una continuïtat que espanta.

Tot són crits i sarabastall; els dels poblets van en colles, els menuts agafats dels pares troten tot el sant dia de falla en falla. Les bunyoleries escampen un fum marejant i la clàssica bunyolera vestida de llauradora valenciana té al davant sempre una mitja roda d'infants amb els ulls dilatats i la boca aigualosa.

La gent riu i menja bunyols, a cada falla paronen i comentaris, anub aquell parlar musical i harmoniós — apitxat —. Els xiquets us ablaixen l'oida amb els seus crits: *Deu cèntims val el llibret, en l'explicació de la falla*. Altres anuncien els periòdics que porten detalls de totes les falles, itinerari per a recórrer-les i una selecció de treballs més o menys literaris: *Pensat i fet, El Fallero, La Dansaina, El Bunyol, Les falles, El Tabalet, etc.*, i a més, per completar el quadro, tronadors, petards, piulettes, xafades i empenyes.

Això en cada falla; aquell dia qui va a València s'ha de deixar el geni a casa, tot es pren per la bona i a poc a poc; hi ha carrer que per passar uns metres costa una hora.

Per migdia es rebenten traques a totes les falles, i a la plaça d'Emili Castellar s'amolla un engruallat que fa por; sembla un bombardeig; pels quatre costats de la ciutat s'ou un espetec atronador, i queda després una olor de pólvora suspesa en l'ambient.

La vida i el tràfec no queden parats ni un segon, la gent dels pobles omple fondes, cafès, bars, banes dels passeigs, etc., se'ls veu dinant drets, seguts a les voreres; es menja aquell dia com i el que es pot, tot està pres, atapeït i així fins a la matinada.

A la tarda, com que ja se sap quina és

la falla premiada, tota l'animació és allí; a les altres es veuen soldats, minyones, xiquets, algun foraster i algun entusiasta que periòdic en mà segueix l'itinerari marcat com si es tractés d'un pelegrinatge o de complir un ritus.

Tramvies i taxis van plens i encara arriben omnibus i trens carregats de gent divertida que arriba amb ganes de soroll.

Les falles premiades estan voltades d'una humanitat de tota mena: des del llaurador

Escena a l'escullera

de brusa i mocador al cap fins el senyoràs; des del gitano que esquila rucs sota el pont de Serrans fins les nins bien que enraonen castellà, passant per empleats, corporacions municipals que han vingut en colla, vidus, capellans, homes amb barba i dones, però, Déu meu, amb quina abundància!, dones de totes classes i per a tots els gustos.

Tothom enraona, fa xistos i empenya; els xiquets del barri venen el llibret com el pa beneït i a un costat de la falla està clavat l'estendard del premi; la gent omple els balcons i porta a la cara la satisfacció de l'èxit, la Comissió no cap a la pell mentre l'autor està a punt de rebentar.

L'abundància de fem en València

Després de sopar tota València és al carrer; es veuen cares misticues i gent que camina rebentada de trotar tot el dia. Hi ha animació a tot arreu, cada falla té el seu públic, però el foraster van a veure cremar les premiades.

Per a tenir bon lloc s'ha d'amar-hi dues o tres hores abans i estar-se a peu dret aguantant un nombre incalculable de molèsties.

Foc!

De sobte, un espetec fereix la negra nit, s'apaguen els llums; hi ha una cridòria escandalosa, la traca rebenta per sobre els caps i llança a l'aire llums, soroll i fum que queda llarga estona surant abans d'esvaïr-se.

La gent fuig i es repreta a les parets deixant una canal sota la traca que deixa caure un llagrimaig de llums que espurnegen penjades de la corda i fa la seva via carrer avall fins que arriba al darrer espetec — cantarella — que rebenta com una barrinada.

Tothom crida: Foc!, Foc!, i la Comissió mulla amb benzina el baixos de la falla i en un moment altes flamarades la rodegen.

Les empenyes són ara més fortes que mai, la gent més propera a la falla es socarra, intenta fugir i no pot; és una lluita amunt i avall, hi ha crits i aldarulls, es recula a força de punys.

De dalt a vall la falla és una foguera que a poc a poc anirà amainant de grandària i perdent vistositat; el públic inicia la retirada entre comentaris i badalls de cansament i son i per sobre la ciutat cau — de totes les falles — una pluja de cendra tènue, microscòpica, encara calenta...

I quan sols queda un grapat de fustes amb flama, els quatre juvenils del barri la botaran entre crits de joia, satisfets d'aquella diada i orgullosos de la seva faccía.

CENDRA

A l'endemà de matí ja no queda res; un munt de cendra que l'airet de març farà desaparèixer carrer avall, com un dia el maleit vent de ponent arrossegà les nostres llibertats.

I al bell mig del carrer restarà la taca negra del foc, com al mig de nostra vida de patriotes encara hi ha la taca negra d'un decret vergonyós que Felip V dictà i que encara viu.

Nacionalistes valencians, per a quan eixa falla?

ENRIC SOLER GODES

L'APERITIV

Sobre Cristòfol Colom. — Es molt possible, i no ho recordo bé, perquè cada dia la memòria se me'n va més a passeig, que en el meu *aperitiu* de no sé quin dia, hagi parlat del senyor Ulloa i de la importància que Cristòfol Colom fos efectivament català. Ara bé, jo crec que una de les poques coses que valen la pena en aquest món és canviar de conviccions i de manera de pensar, perquè si no nosaltres seríem exactament igual que una màquina, una de les infinites màquines que hi ha a les fàbriques, i que tenen la mecànica tristes de fer sempre una funció determinada. Aquestes consideracions serveixen per iniciar el comentari a un llibre que acaba de publicar la ciutat de Gènova, demostrant amb tota mena de documents que Colom era genovès. El llibre és magnífic, una veritable joia pels ulls, un meravellós monument editorial.

Que Colom sigui genovès o sigui català, jo us he de contestar sincerament que no m'importa. La gràcia i el valor rauen precisament en el fet que Colom va descobrir Amèrica, i un dels primers llocs que va tocar va ésser l'illa de Cuba, i a l'illa de Cuba els catalans tampoc hi han perdut el temps. No té cap importància que Colom nasqués aquí o allà; suposem que fos fill de Barcelona, i Barcelona no hi guanyaria ni hi perdria absolutament res. Si la funció de Colom hagués estat essencialment política, o social, o s'hagués interessat d'una manera viva i coordinada per la cultura del seu país, això podria tenir una certa importància, i la ciutat on hagués actuat li deuria alguna cosa referent a l'esperit i a la formació, però Colom era un gran aventurer i un gran intuïtiu, probablement tindria sang semítica i el patriotisme espanyol o italià li interessava molt poca cosa. Gènova no deu res a Colom, ni cap de les suposades pàtries del navegant li deuen més que Gènova. Colom en el fons i en la forma es veu que era una bala perduda, una bala perduda sublim si voleu, però la seva vida no estava lligada a la pedra ni a la sang de cap poble. Amèrica va ésser per a Europa, va ésser per a Espanya especialment, degut a una contingència política; però Colom s'hauria venut l'ànima i la pell al primer rei o al primer diable o al primer fratre estripacuentos que li hagués donat uns quants diners per comprar barques, i bacallà i aiguardent per a la tripulació.

Hi ha homes que estan lligats a una ciutat; per exemple, Goethe viu encara dintre l'arquitectura de Weimar, tot i ésser Goethe l'home més universal i menys nacionalista que s'ha produït a Alemanya. Però Colom no viu enlloc, ni ha deixat rastre enlloc. Els monuments que li hem fet són pura pacotilla, pura decoració i pura vanitat; les seves tragèdies, les seves pirateries i les seves ambicions es poden riure pal·la bé de tots els monuments i totes les baralles.

Recordo que una vegada en els meus passeigs solitaris vaig anar a parar a la vella ciutat de Regensburg. És una ciutat gòtica obsessionant i reumàtica, el Regen i el Danubi hi fan una creu d'aigua de dimensions monstruoses, segregadora d'una boira i d'un romanticisme dels més forts. Recordo que en una plaça de Regensburg vaig veure una casa insignificant, en la qual hi havia un castell que deia que en aquella casa havia nascut el famós Joan d'Austria. Era l'habitació natural de l'amistatada de Carles V, anomenada Bàrbara Blomberg. Ara bé, Regensburg no hi perd ni hi guanya amb aquest record històric; probablement don Joan d'Austria quan es barallava amb Felip II i quan anava a jugar-se la pell en la coneguda batalla de Lepanto, ni tan sols es deuria recordar de la placeta de Regensburg, i és molt possible que en tota la seva vida no s'hagués acostat a Regensburg a veure una trista cervesa.

Com aquest cas en podria citar bastants. Això són coses que només interessen els historiadors que no veuen més enllà del nas, i a les angleses cloròtiques i nimfòmanes que es dediquen al turisme més estret i més standard.

L'altre dia, un important escriptor italià que ha vingut a donar un cop d'ull a Barcelona, em deia que la nostra ciutat és la ciutat més alegre i més fresca del món, que és precisament el lloc on hi ha vist més dones, més bars, més filets amb patates i més gent que pren la fresca. Està completament foll i embriagat per Barcelona.

Aquest home, que m'ha semblat força intel·ligent, no s'ha adonat del monument de Colom, ni dels sil·logismes del senyor Ulloa ni del llibre que ha editat la ciutat de Gènova. Aquest home l'interessa naturalment Barcelona per Barcelona i Catalunya pels catalans d'ara. Tota la resta és morta, i jo confesso que el meu punt de vista s'assembla bastant al de l'escriptor italià. Si Colom era català o era genovès, a nosaltres no ens importa, i m'atreviré a dir que si és que positivament era català, com a català va fer un paper positivament de pega, i com a català li hem d'agrair ben poc que hagués nascut en un país tan admirable, tan delicat i tan gustós com el nostre.

Ja sé que aquests comentaris no seran del gust del senyor Ulloa, el qual per altra banda m'és molt simpàtic i l'admiro positivament, ni seran del gust d'altres senyors que es pensen que el catalanisme vol dir un gran tresor d'ombres mortes i molt poques avellanes al sac. Jo confesso que el meu catalanisme viu dintre de 1933, i el que m'interessa és el dia de demà.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

Des de 1898 la casa FUREST porta la davantera com a camiser de primer ordre

Rebudes les novetats Primavera-Estiu

Passeig de Gràcia, 12 i 14

SASTRERIA F. Vehils Vidal

7, Plaça Universitat, 7
Direcció: M. PELLICER

REBUDA la primera col·lecció de novetats país i estranger, per aquesta primavera.

PREUS LIMITATS

BARCELONA I ELS POBLES

La Catalunya ciutat

Fa ja uns vint-i-cins anys un nucli de joves entusiastes constituïren amb aquest nom una agrupació amb finalitats altruistes. Era com una apel·lació als pobles perquè es ciutadanezessin.

Sota aquest mateix tema, l'any 1926, Rovira i Virgili, des de les pàgines de la *Revista de Catalunya*, obrí una enquesta entre escriptors forans, a la qual vaig ésser convidat, i allà vaig exposar el meu criteri sobre aquesta obra d'apostolat que encara resta per fer.

peració i la feina és de tots: autoritats, mestres, arquitectes, enginyers, metges, artistes.

Es l'obra d'apostolat que haurà d'iniciar la Generalitat de Catalunya i que han de secundar els Ajuntaments que tinguin noció de la responsabilitat d'aquesta hora constructiva, perquè la Catalunya ciutat ha d'ésser també el producte d'una obra de pedagogia municipal que alcaldes i regidors intel·ligents haurien de secundar.

Aquell apostolat prematur de vint-i-cinc anys enrera en pro de la Catalunya ciutat

Un tros de Barcelona

Sota un altre aspecte d'aquest problema insistiré avui perquè l'hora és la més propícia.

Sempre he cregut que, per damunt de totes les invocacions històriques i tradicionals, el catalanisme té dues forces poderosíssimes: una llengua i una capital d'un milió d'habitants. La llengua sense la metròpolis no hauria estat suficient per a les nostres ambicions i la metròpolis sense la llengua tampoc hauria tingut la necessària irradiació.

El conjunt d'aquestes dues forces constitueix el *deus ex machina* del nostre moviment.

Però Barcelona, que és l'orgull de tots, a mesura que creix i s'estén augmenta el seu poder d'absorció a tot Catalunya, perquè tots acceptem i estem convençuts que Barcelona és no solament la capital de Catalunya, sinó la seva única ciutat, la ciutat de tots.

El catalanisme, doncs, ha estat barcelonisme o irradiació del barcelonisme.

Per ésser un país, per ésser un poble, ens falta tenir la Catalunya ciutat i dependre'n d'aquest barcelonisme absorbent.

La potencialitat comercial, industrial i econòmica de Barcelona serà sempre la que és avui, però la força cultural i artística, com l'administrativa i política, podria i hauria d'expandir-se i estendre's per tot Catalunya des d'altres ciutats, comarques i demarcacions.

I són aquestes ciutats i aquestes comarques les que han de pensar a ciutadaneitzar-se i emancipar-se de tutelles en benefici d'elles mateixes i de Catalunya en general.

L'aspiració comuna ha d'ésser aquesta: Catalunya ciutat.

Els catalans, en relació a Madrid, érem uns simples provincians; però els catalans que no són de la capital de Catalunya tenen en relació a Barcelona, la condició de *gent de fora*, modisme que té un sentit pejoratiu o d'inferioritat almenys.

I és que les ciutats catalanes i les viles més importants han acceptat tàcitament aquest segell de ruralisme, en el sentit simbòlic del mot.

I ens trobem que no hi ha quasi altra premsa que la de Barcelona, cap més casa editorial que les de Barcelona, cap més Universitat que la de Barcelona, cap més influència literària que la de Barcelona, cap més teatre català que el de Barcelona, cap més política que la de Barcelona.

Aquest signe d'inferioritat civil, cultural i política, de les altres ciutats catalanes té la seva repercussió a tots els pobles i viles de cada demarcació, perquè no tenint, aqueslles, expansió i irradiació de cap mena, fora de l'aspecte purament comercial, el ruralisme típic, que és quasi sempre plebeisme i incultura, no té el contrapès d'una influència que l'aminori o l'eduïqui.

Així és encara un espectacle depriment l'aspecte urbanístic dels nostres pobles, en molts dels quals el paviment més acurat és el de la carretera, perquè no és del municipi, la il·luminació mesquina o nul·la i la construcció caòtica i de mal gust. Cal esmentar encara l'absència d'higiene, la falta d'aigua, les vivendes malsanes, la promiscuació de persones i bèsties en les cases que tenen el corral o l'estable tocant al menjador. Afegint-hi la pols, les mosques, la falta d'arbres que podrien atenuar a l'estiu el sol implacable i cent manifestacions més del nostre ruralisme incivil.

Dintre la vida de l'espirit o dintre l'ordre cultural, trobarem encara escoles instal·lades en casolots rònecs i antipàtics, la manca d'institucions postescolars, els infants que encara van a caçar nius amb una absoluta impunitat, el lèxic grogler, el renec de mal gust o el turpiloqui a cada tres mots.

L'absència d'una influència ciutadana és manifesta. Els pobles ignoren la idea de su-

s'ha de renovar ara, no ja com obra d'uns somnadors abnegats, sinó com una obra de govern o per mitjà d'un organisme oficial que orienti, vetlli i treballi per urbanitzar els pobles, per a ciutadaneitzar-los, per embellir-los i elevar-los culturalment.

Cal salvar edificis i monuments de l'abandó, cal refer i ordenar els arxius municipals plens de pols i de brutícia, cal perseguir l'intrusisme en les professions, curanderos que suplexen el metge, paletes que fan d'arquitectes, semi-analfabets que fan de secretari o de mestres particulars.

Cal vetllar pel compliment de les regles elementals de l'higiene, ensenyar el respecte als ocells i als arbres i ensenyar àdhuc de plantar-ne en lloc de destruir-los per a fer llenya.

Als pobles no es compleix tampoc allò de l'ensenyament obligatori. Molts infants no van a l'escola i d'altres en són trets promaturament per l'egoisme malsà de molts pares inconscients.

Cal vetllar per l'assistència a l'escola primària, però també cal fundar institucions postescolars que recullin el noi que treballa i li completin la seva formació física, intel·lectual i moral, perquè l'infant deixa l'escola en el període decisiu de la seva formació.

Aquestes institucions postescolars, tan esteses i propagades a l'estranger, són a casa nostra molt escasses i rudimentàries i haurien de mereixer una atenció predilecta en aquesta croada de la Catalunya ciutat, que jo ja proposava anys enrera des de la *Revista de Catalunya*.

Llavors, però, parlava de la unió d'espirits selectes, d'una solidaritat de la intel·ligència, però ara, en aquesta hora de règim autònom, m'atreveixo a dir que es tracta ja d'una obra de govern, d'una estreta unió entre la Generalitat i els municipis.

Els nostres pobles i comarques han estat massa abandonats a la pròpia sort pel règim monàrquic, i per bé que hem aconseguit la formació de nuclis selectes, en canvi hem deixat enrera el poble.

Alcaldes i regidors han de tenir consciència i noció de la responsabilitat d'aquesta hora de retrobament de la personalitat catalana i han de saber que el càrrec els imposa una missió reeducadora i civilitzadora en l'alta concepció del mot, per anar a l'elecció del nostre poble.

Manuel Brunet deia mesos enrera des de MIRADOR, que la millor manera de commemorar la implantació de l'Estatut, seria construir un jardí en cada ciutat i vila de Catalunya.

Naturalment, la idea no solament no ha estat recollida, sinó ni solament compresa.

—Altra feina tenim que malversar diners en coses superflues— diuen alguns, amb aquella visió limitada de la gent simplista que tenen la idea d'utilitat a l'alçada de llur mesquinesa.

No, a Catalunya no es farà ni un sol jardí per a commemorar l'Estatut, ni es farà cap altra obra bella en els nostres pobles que, a desgrat de tenir carreteres asfaltades, telèfon, ràdio, cinema i autos, viuen encara, espiritualment, en la nyonya multisecular.

La superioritat major que tenen damunt nostre altres països petits—Bèlgica, Holanda, Suïssa—és que ells tenen un gran nombre de ciutats disperses pel territori nacional que exerceixen una influència tant o més important que la de la metròpolis o capitalitat.

Les ciutats catalanes, Girona, Lleida i Tarragona, en perdre ara llur capitalitat provincial, es superaran elles mateixes si s'esforcen a adquirir la capitalitat política, cultural i espiritual dintre l'esfera d'acció dels pobles i viles que formen llur cercle d'influència.

Aquestes ciutats, i algunes més, són les cridades en primer terme a bastir, per llur acció civilitzadora, la Catalunya ciutat dels nostres somnis i fer i demostrar que el catalanisme ha deixat d'ésser barcelonisme estricte.

La força d'irradiació i d'expansió cultural d'aquestes ciutats—convertides així en veritables capitals—podria arribar a fer el miracle no ja solament d'anul·lar el bescanvi centralisme barceloní, sinó de crear altres tantes escoles de ciutadania com a fineses oberts de cara al món i oposant a l'actual tipisme del pagès, del porró i les esparidenyes—xaronisme que anem perpetuant—, el concepte de la senyoria com a producte de la ciutat i de la intel·ligència.

EMILI SALETA I LLORENS

Mirant a fora

El "brau de la Camarga"

Una vegada, un periodista provençal va qualificar Daladier de «brau de la Camarga». L'expressió va fer fortuna i el mateix Daladier l'acceptà de bon grat. Recordant-se'n, deia un dia d'aquests:

—Veient totes les banderilles que em claven, em deuen pendre per un animal ben perillós...

—Perdó—el van interrompre—. Us concedeixo la qualitat de brau, però no de la Camarga. Vós sou de Valclusa, que és un país dolç, mentre que la Camarga és tota una altra cosa.

—Oh—interrompé Mandel—, la Camarga és un aiguamoll. No em negareu, estinat col·lega, que el govern està ficat en un bon fangussar. Voto perquè conserveu el nom de «brau de la Camarga»...

L'humor de Caillaux

Un dels principals actors del debat financer francès ha estat Caillaux. Res d'estrany doncs que una periodista, distingint l'ex-ministre entre altres senadors, se li acostés a demanar-li declaracions.

—De cap manera—féu el senador per la Sarthe—, que us faci una declaració?... Ja no és cosa de la meua edat...

Però la periodista insistia:

—Encara que ho hagués de demanar agenollada!

—Això sí que no!—saltà Caillaux.—Félix Faure va morir d'una cosa així!

Donada l'edat dels senadors

A la fi de la sessió de nit en què el Senat discutí el famós dotzau provisional, a la tribuna només quedaven unes quantes senyores, suportant la calor senegalesca que les despitava. Les més acalorades començaven a desfer-se una mica la roba. Un vell senador, molt interessat per l'espectacle, murmurà:

—Una mica més de sessió, i aviat a les tribunes només quedaran unes quantes dones en camisa.

—Ja està prou bé pel Senat—va fer Caillaux.

"Gribouille"

Un industrial alemany, que assassinà la seva dona per gelosia, i després el seu fill, en comparèixer als tribunals ha declarat que havia comès la darrera mort «perquè el seu fill no fos el fill d'un assassí».

—Vetlaquí—comenta Lucien Descaves—una cosa que recorda aquelles dones de Cour-teline que es divorciaven per no ésser dones d'un comut.

Seguretat

El rei Cristian de Dinamarca es troba actualment a la Costa Blava. Un dia d'aquests, parlant amb un general francès, la conversa s'encaminà cap als problemes presents, els més candents sobretot, i entre ells el del desarmament.

—Perquè una nació pugui viure amb seguretat—digué el general—, cal que sigui rica i forta.

El rei de Dinamarca respongué:

—O que no sigui ni rica ni forta.

L'Amèrica seca

Ara que els americans acaben de votar l'abolició de la prohibició, és curiós aquest retall del New York Herald sobre la història de la llei seca.

La 18ª esmena a la Constitució fou sotmesa pel Congrés als Estats el 18 de desembre de 1917. El primer de ratificar-la fou Mississipi, el 8 de gener de 1918. El 16 de gener de 1919, Nebraska era el trenta-sisè Estat que la ratificava, i en virtut d'això el secretari d'Estat proclamava la seva entrada en vigor per un any, a partir del 16 de gener de 1920.

El 25 de febrer, un any i sis setmanes després de la primera ratificació, quaranta cinc Estats havien ratificat la 18ª esmena; Nova Jersey la ratificà el 9 de març de 1922 i Rhode Island i Connecticut no la ratificaren mai.

La llei Volstead (acta de prohibició nacional), destinada a reforçar la 18ª esmena, fou adoptada en octubre de 1919. El president Wilson hi posà el seu veto, però el Congrés tirà endavant. La llei Willis-Campbell, reforçant encara la prohibició, entrà en vigor el 23 de novembre de 1921.

Sis Estats es convertiren en absolutament secs per vot popular, sis per la llei i divuit deixaren a llur ciutadania la possibilitat d'obtenir legalment certes begudes alcohòliques. Divuit restaren humits, en el sentit que no votaren lleis especials per al territori respectiu.

Nou Estats rebutjaren la llei de la prohibició en les eleccions de 1932.

'Llibertat de vot

—Apa, veniu a expressar la vostra opinió... i de premsa!

(L'Œuvre, París)

UN ALTRE FEIXISME

Les eleccions alemanyes

De fet, des del 30 de gener passat, en què pujà al poder l'anomenat «front de Harzburg», els que manen són Hitler i els seus lloctinents, i la victòria electoral de diumenge passat no ha fet sinó refermar-los en aquesta posició. D'altra banda, hom es podia preguntar què hauria passat si la consulta electoral hagués resultat desfavorable a l'ex-pintor de parets i els seus. L'opinió unànime era que s'hauria anat sense vacil·lació a dissoldre un Reichstag que no ve-

De totes maneres, seria excessiu fer-se massa il·lusions. Les mesures dictatorials preses la setmana passada en vista de la proximitat de les eleccions, poden només ésser un tast del que succeirà després. No és extraordinari que una dictadura hagi volgut donar la sensació d'ésser el règim que el poble reclamava. El que crida l'atenció és el procediment posat en pràctica per a obtenir aquesta sensació. I no fóra res d'estrany que el partit governant—en resum, Hitler—, valent-se dels resultats electorals i comptant amb la majoria del Reichstag—majoria no aclaparadora, però majoria al cap i a la fi—extremés d'ara endavant les mesures dictatorials.

Per de prompte, tota la burocràcia s'unifica, omplint-la de hitlerians i traient-ne els socialistes; milícies nazis són convertides en «força auxiliar» de la policia; davant dels tribunals, els nazis que fan dotze quilòmetres de camí per matar un socialista o un comunista a casa seva, obren en legítima defensa; els corresponents estrangers són expulsats per un tres i no-res, mentre la premsa alemanya no pot donar ni un extracte del que a l'estranger s'escrui sobre la situació alemanya.

Hitler, doncs, és l'amo de la situació, després de la consulta electoral de diumenge. Ara bé: què és el que ha consultat al país? Perquè com a programa concret de govern, fins ara els nacional-socialistes no n'han explicat cap. És clar que des d'un punt de vista polític es pot dir que han guanyat els partidaris d'un règim de dictadura, d'un home o d'un grup; però, econòmicament i socialment, ningú no sabia dir quines tendències han guanyat. Fins dintre el grup governant, Hitler i Hugenberg són lluny de pensar de la mateixa manera pel que fa a doctrina social.

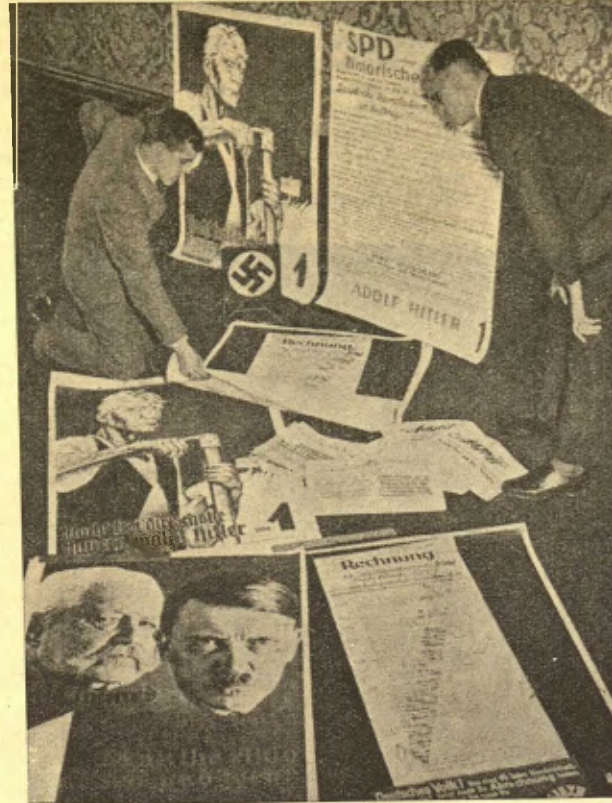
El que cal remarcar d'aquestes eleccions, és l'escassa remor d'abstencions que hi ha hagut, i això després d'haver cansat el cos electoral amb consultes massa sovintejades. S'observa que l'augment de llocs dels hitlerians no ha significat disminució gaire apreciable de vots d'altres partits. La propaganda i les vociferacions nazis han guanyat realment una massa indiferent. I és això el més greu a assenyalar de la diada de diumenge. Fa l'efecte que tot un poble, desesperat, s'ha lliurat en mans d'una mena de curander que promet la curació de tots els mals. El cant del *Deutschland erwache* (Desperta't, Alemanya), que corona totes les manifestacions hitlerianes no és més que l'expressió d'un desig místic que s'ha encomanat a tot el país.

Es també de remarcar que als Estats del Sud hagin triomfat els governamentals, tot i que, per a aquelles regions, el poder absolut d'un Reich prussianitzat representi un menyspreu de la constitució federal i dels drets de cada un d'aquells Estats.

Quines conseqüències internacionals pot tenir el resultat de diumenge? S'ha dit que Hitler no es preocupava de política internacional; però això és evidentment exagerat. El seu vol i els seus discursos prop del corredor polonès més aviat testimonien altra cosa. I el rumor, cada vegada més consistent, d'una entrevista de Hitler amb Mussolini, ara que els feixismes de l'Europa central es donen les mans, pot ésser feixuga de conseqüències per a l'equilibri europeu, tan primparat.

Però, encara que Hitler no es volgués ocupar de política internacional, cal tenir en compte que totes les exacerbacions nacionalistes acaben buscant fora de les pròpies fronteres la satisfacció dels seus neguits.

W.

Cartells nacionalistes

nia a mida, i llavors la dictadura hauria pres un caràcter més descarat, sense aquesta màscara legal que se li ha volgut donar amb les eleccions de diumenge.

De totes maneres, el trio Hitler-Hugenberg-von Papen no devia refiar-se massa d'obtenir una majoria absoluta quan, la setmana anterior a les eleccions, organitzava la repressió més salvatge contra els partits d'oposició, especialment els d'esquerra.

Oficialment es dirà el que es vulgui de l'incendi del palau del Reichstag, però tanmateix costa de creure que un sol Van der Lubbe pogués calar-hi foc en setanta indrets diferents, com deia l'informe de la policia. El fet—acte revolucionari o maniobra de gran envergadura d'agent provocador—ha estat un magnífic pretext per organitzar en tot el Reich la cacera del militant de l'oposició i fer unes eleccions—que en aquesta ocasió tenien gairebé el valor d'un plebiscit—en plena suspensió de tots els drets civils i polítics, en una mena d'estat de siti civil.

No han estat planyuts els mitjans de coacció, i si no s'ha arribat a la dissolució del partit comunista, ha estat simplement perquè els vots d'aquest no anessin a parar, diumenge, als socialistes. Però, tot proclamant una mena de guerra santa contra el marxisme, són tots els partits d'oposició, dels més moderats als més extrems, els que han patit totes les restriccions. La premsa abolida o amordassada, les reunions i manifestacions prohibides, un sol partit podent lliurement fer propaganda i disposant, no de la complicitat, sinó de l'ajut directe de la policia... ja són unes condicions ben singulars per a procedir a consultar l'opinió d'un país!

En aquestes circumstàncies, els resultats de les oposicions, per migrats que siguin, tenen un valor que cal tenir en compte. Assenyalen almenys que encara queda una certa capacitat de reacció en alguns sectors d'un poble que ha perdut la carta de navegar.

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Lliura: Bitllets de ferrocarril i Passatges marítims i aeris; els Bitllets quilomètrics espanyols, a l'acte, facilitant ensem al client la fotografia necessària.

Reserva: Seients en els trens ràpids, Places en Pullmans i cotxes-llits, Habitacions en els millors hotels, Autocars per a gran turisme.

Organitza: també: Viatges individuals a preu fet, Excursions, Peregrinacions, Congressos, Creuers i molt especialment

Viatges de noces: a Roma utilitzant els bitllets reduïts del 70 % que com Agència emissora dels ferrocarrils de l'Estat Italià lliura a l'acte a tot client al qual interressin.

GUTENBERG, S. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i Utilitatge per les Arts Gràfiques

Agullers, 1 i Via Laletana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

EL CINEMA

L'ACTUALITAT CINEMATOGRAFICA

Quatre estrenes

Heus ací unes quantes indicacions temàtiques que potser podrien conduir a realitzar un bell film, tan ajustades semblen a l'expressió fotogràfica, i palesar ensem una filiació d'ordre netament cinematogràfic: la revolució roja s'està disputant els ports de la mar Negra. Fugint de la revolució, un vaixell condueix uns aristòcrates que cerquen mar enllà un port que sigui refugi més segur. En el vaixell van així mateix uns presoners, els quals durant la travessia nocturna, units als fogainers, es revolten i s'apo-

na un públic de llengua anglesa. Es endebades que el realitzador multipliqui els plans, els angles, doni sempre la marca d'un accent energic i dur que impressiona i mantingui tothora sense defallir un ritme de tensió brutal; el film no acaba de seduir aquelles persones que no poden interessar-se pels accidents d'un diàleg, que és aquí cosa capital. Amb tot, repetim-ho, Lewis Milestone, tot i lluitar amb una matèria aparentment indomable a la cadència cinematogràfica, ha palesat una volta més el seu tempe-

«Un gran reportatge»

deren del govern de la nau. En la fosca impenetrable, els llums dels ports, llums que són dels rojos, llums que són encara dels blancs. La nau travessa la mar Negra al ritme d'una revolució que marxa victoriosa. Es endebades que un aristòcrata tracti de pertorbar la brúixola i menar el vaixell cap a aigües addictes; els que porten la nau es guien pel estels i quan clareja l'alba entren en aigües de Sebastopol, on la bandera roja oneja victoriosa.

Deixant l'anècdota despullada de tota retòrica, sembla evidentment un brillant *scenari*, que participa de l'emoció d'aquell que va idear Eisenstein per a *El creuer Potemkin*, i no obstant, els que han vist *El tigre de la mar Negra*, hauran de convenir que John Cromwell ha fracassat del tot amb un punt de partida tan admirable com tenia entre mans.

L'anècdota supletòria, superposada per al llumet personal de la *star* Bancroft, deforma totalment aquella història revolucionària cap als camins del convencionalisme i a l'inversemblança, que lleven tota emoció possible als films, i talment com si hi hagués una correlació obligada entre el valor del contingut i les excel·lències de la forma, tot i trobar-hi el treball acurat de pura tècnica material que delata el film, tanmateix tots convindrem que no podem reconèixer-hi per res el gran talent de Cromwell, animador de *Què val el diner?*, el seu film anterior.

Un gran reportatge és el millor que hem vist sobre el periodisme americà, sobre aquell periodisme fabulós i despietat. Extret d'una famosa obra de teatre, l'acció delatant aquí una filiació escènica, s'esdevé quasi integralment entre les quatre parets del departament de premsa d'un presidi ianqui. Llevat d'algunes escenes molt mogudes del començar i de l'acabar, per la resta el dinamisme del film és d'ordre estrictament verbal, com convé a un film que vol reflectir l'ambient d'unes oficines periodístiques. Dinamisme verbal, heus ací doncs una obra que només podrà apreciar amb justícia ple-

rament personalíssim i la seva gran intel·ligència en l'art d'animar uns tipus i d'evocar un ambient característic.

A desgrat de la pauta de selecció a que ens obliguem en aquests articles, per la impossibilitat de parlar de tot, voldríem esmentar, encara que sigui a correu curt, *Violetes imperials*. És tracta, després de tot, d'un film amb una vedette associada íntimament als espectacles barcelonins d'ahir, que compta avui encara amb un nucli de fervorosos admiradors, d'un film mig parlat en castellà i amb uns exteriors rodats a Montjuïc.

Una visió muda que molts recorden i que va obtenir un èxit fabulós, un assumpte tallat a la mesura potser dels amics de l'art de Raquel Meller; heus ací per què no hem d'estranyar-nos del moviment de curiositat que el film ha despertat. Ara diguem que Henry Roussel és un home estrany a les inquietuds del cinema d'avui dia, però un home destre al cap i a la fi, que tenint a les mans un assumpte d'un romanticisme cursi, una època, la del segon Imperi, que a nosaltres ens resulta apassionadament pintoresca, ha bastit un espectacle atractiu, que si és pobríssim com a anècdota, és en canvi molt escaient com a visualitat. En una paraula: Roussel ha fet un film on tot plegat té un flair d'arcisme; però, admesa aquesta posició, el film resta lògicament concebut i, a desgrat d'uns interpres deficientes, hàbilment realitzat.

Tot plegat no val, per això, els deu minuts d'*El rei Neptú*, que es projecta junt amb el film de Raquel Meller. Elements de la vella mitologia mesclats amb un humorisme formidable amb les màquines de darrera hora. Un tacte exquisit en l'ús del color, una fantasia sense límits, Walt Disney aconseguix un èxit encara més extraordinari que el que merescut amb el film anterior *Flors i arbres*. La nova fantasia submarina és des d'ara ja una cinta clàssica.

JOSEP PALAU

PANORAMA

Greta Garbo. Marlene Dietrich

Es de remarcar com diverses entitats organitzen sessions animant-les d'un esperit que no és simplement el banal de passar una estona, sinó amb una intenció de coherència i d'estudi que fa dignes d'encoratjament les iniciatives que es posen en pràctica.

Ahir tingué lloc la segona de les sessions de cinema organitzades per l'Ocell de Paper. El programa comprenia dos films, un de Greta Garbo i un de Marlene Dietrich. Es tractava d'establir un paralelisme entre les dues cèlebres *stars*? La idea era bona per tal com aquest paralelisme el públic l'ha establert mantes vegades, seguint sense adonar-se'n les suggestions d'una literatura oficiosa servida molt hàbilment pels departaments de publicitat de les empreses interessades en el prestigi de les artistes.

El film de Marlene era incontestablement el seu millor film, quasi gosariem dir el seu únic film, el film que pot justificar la seva situació en el mateix pla que Greta Garbo. *L'Angel Blau*. El film de Greta Garbo, sense ésser el millor, era un dels més notables: *Orquídies salvatges*. Nosaltres hauríem preferit potser *La dona lleugera* o *L'Anna Christie*, dues obres en les quals esclata més visible encara la gran superioritat de la famosa actriu sueca damunt la vedette dels films de Sternberg.

Felicitem l'Ocell de Paper per l'èxit obtingut en aquesta segona sessió donada al Lido.

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Teléfono 11655

Tras las rojas murallas de
Lichtengelde

SALÓ CATALUNYA

Estrena, dimarts 14

FEMINA

Dissabte, dia 11

Columbia Pictures Corp.

presentarà un film de

FRANK CAPRA

(PLATINUM BLONDE)

per Loreta Young, Robert Williams i Jean Harlow

PRODUCCIÓ COLUMBIA
distribuïda pels
ARTISTES ASSOCIATS

Faltes de sentit comú

Temps enrera parlàvem aquí del que no cal fer en el cinema. Senyalàvem l'existència de tot de coses absurdes que caldria corregir. Avui afegirem més coses a la llista, més faltes de sentit comú que es cometien. Per exemple, l'afany inexplicable de modificar els títols originals de les pel·lícules. Sembla talment que el nostre públic sigui format d'éssers primaris i analfabets, que necessiten títols sensacionalistes i truculents per a omplir les sales de projecció. Almenys, així s'ho pensen moltes cases que tradueixen arbitràriament els títols de les produccions destinades al públic peninsular. Ens diran

tingué un èxit esclatant. El seu títol fou lògicament traduït pels francesos *Gare Centrale*. Aquí, naturalment, posaren a aquest film un títol fantasista i inexplicable: *Caballero por un día*. I heus ací un altre film excel·lent que ha passat sense pena ni glòria també a la publicitat insignificant que li han fet. *Five Star Final* (Les cinc estrelles finals) que fou estrenat fa poc al Capitol. Requisitoria brillant contra una de les pitjors xarxes que han de patir els americans, el periodisme d'escàndol, aquesta pel·lícula intensíssima de Mervyn Le Roy fou titulada aquí *Sed de escándalo*. Un altre film americà de

«Union Depot» («Caballero por un día»)

que la nostra psicologia és diferent de la dels americans. I que molts dels títols que atrauen l'espectador ianqui, no dirien absolutament res a l'espectador d'aquí. Però nosaltres els contestarem que més importants que els títols són els arguments. I que aquests no els modifiquen pas. I que, amb tot, ens els empassem tan tranquil·lament malgrat les puerilitats típicament americanes que contenen. Per quins set sous, doncs, no deixen els títols tal com estan?

Darrerament, projectaren al Tivoli un film de John Ford dedicat a l'aviació civil. El cinema entestat a rodar les heroicitats més espectaculars de l'aviació de guerra, no s'havia preocupat encara dels herois anònims que són els pilots de línia. *Air Mail* (correu aeri) omplia aquest buit. «Correu aeri!»... Per què no conservar aquests dos mots modestos, insignificants, equivalència autèntica de la tasca obscura dels innombrats pilots de línia? Perquè no, simplement. Es veu que molts estan convençuts que el nostre públic vol que li aboquin el sensacionalisme pel broc gros. I *Air Mail* fou traduït amb el fanfarró *Hombres sin miedo*. A principis de temporada, vàrem veure al Catalunya *Union Depot*, un admirable film d'Alfred E. Green ple d'un dinamisme febril, que, modestament anunciat, passà completament desapercebut. A París, per contra, fou projectat al Studio 28 i ob-

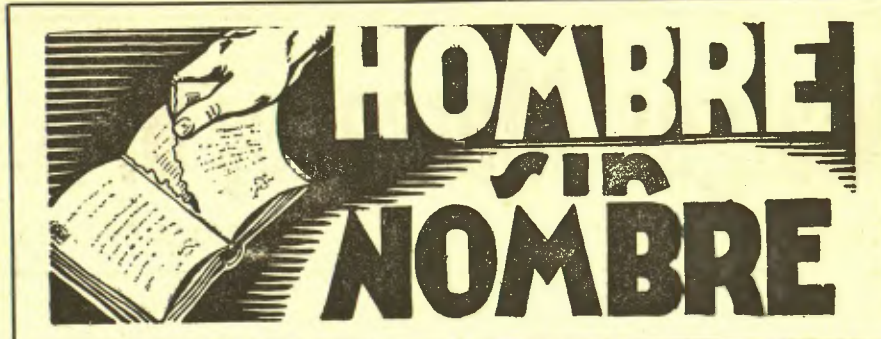
periodisme, presentat al Catalunya sensiblement mutilat i de complement amb el títol de *Un gran reportatge* és *Front Page* (Primera plana), la famosa pel·lícula de Lewis Milestone.

Però no anem pas a creure que només es canvien els títols de certes pel·lícules. No. Aquí els títols són modificats per sistema. Per ganes de modificar. Perquè sí. Així, *Scarface* (cicatriu a la cara), el film tan comentat de Howard Hawks, fou presentat a Barcelona per obra i gràcia d'algun truculent deïrant amb el nom d'*El terror del hampa*. Entre dos fuegos vol dir *Week ends only* (Solament finals de setmana), un film d'Alan Crosland. *Gente viva* és el nom espanyol de *Blonde Crazy* (Rossa extravagant), de Roy del Ruth. *Ilusión juvenil* equival a *Under eighteen* (Sota els divuit), d'Archie Mayo. *Maridos errantes* significa *Husband's Holiday* (Vacances de marit). El tigre del mar Negra ens volen fer creure que és *The World and the flesh* (El món i la carn), de John Cromwell. I *Après l'amour* fou traduït amb *Los hijos de la calle*.

Però la llista esdevindria inacabable. I ens estem adonant que aquesta qüestió dels títols se'ns ha menjat l'espai de què disposem. Volem denunciar altres faltes de sentit comú, tant o més absurdes que aquestes. Però ja ho farem un altre dia si ens vaga.

SEBASTIÀ GASCH

TIVOLI, tots els dies

L'última producció de Gustaw Ucicky, interpretada per Fermí Gemier

l'alegre comèdia musical

Usted será mi mujer

Un doble programa

Studio Cinæes

presentarà dilluns
vinent, dia 13
al

TIVOLI

a les 10 de la nit, el
film de

René Clair

14 Juillet

Es despatxen localitats al
TIVOLI tots els dies de 5
a 7, sense recàrrec

GROCK

TOTES LES NITS

Cinema
CatalunyaLa vida d'un
gran artista

FILM ALMIRA

EL TEATRE

APORTANT DADES

“Batalla de reines”

Sigui'm permès d'afegir unes dades a la referència del drama *Batalla de Reines*, inserida en el número darrer.

UN ANTECEDENT DEL DRAMA

L'obra de Soler té el seu origen en una altra en un acte original del mateix autor, dita *Les dues Reines*, i inserida als números XXIV, època II, any I i II i III, època II, any II de la revista *Lo Gay Saber*, corresponents als dies 15 de desembre de 1878 i 15 de gener i primer de febrer de 1879. *Batalla de Reines* ve a ésser una ampliació del tema aportat en la producció susdita. Ultra l'assumpte, es troben en l'obra premiada per l'Acadèmia Espanyola nombre de dites i de locucions emprades per Soler en compondre l'esmentat bocet.

CIRCUMSTÀNCIES QUE PRESIDREN A L'ESTRENA

L'estrena de *Batalla de Reines*, que constituí un esdeveniment artístic i econòmic, tingué lloc en plena croada empresa per un grup d'autors catalans en contra de Soler. Al davant de tots, i no cal dir que el més caracteritzat, Guimerà. El mèrit de *Batalla de Reines*, la ressonància assolida per les representacions, aigualí l'entusiasme dels autors col·locats enfront de Soler, els quals maldevien inútilment per a crear unes taules en oposició a les del Romea. Determinà, també, un canvi en el comportament d'un sector de la crítica hostil a Soler, més rigorós amb el dramaturg d'ençà que un nucli d'escriptors havia alçat bandera pel seu compte.

En estrenar-se *Batalla de Reines* es trobaven els autors, aplegats sota el nom d'Associació d'Autors Catalans, a les acaballes d'una segona temporada innòcua i grisa per tots conceptes. Tan mancada de contingut com ho havia estat la primera. Com a penya que les coses rutilarien a l'Associació d'Autors Catalans de manera diferent de com anaven al Romea, fou instituit un Comitè de lectura i admissió d'obres. Guimerà presentà *El fill del Rei i Mar i Cel*. El Comitè refusà aquesta i manà estrenar la primera.

Batalla de Reines marcà el punt decisiu de la lluita entaulada entre Soler i aquells col·legues seus que l'acusaven d'exercir una hegemonia contrària als interessos del Teatre Català. Part dels autors que formaven en els rengles de l'Associació d'Autors Catalans pensaren altre cop en el teatre del carrer de l'Hospital. La crítica afecta als dirigents de l'Associació deixà, pel moment, de fer la guita a un autor que per raons múltiples i diverses semblava monopolitzar l'atenció del públic. Més o menys a contracor fou *Batalla de Reines* elogiada per tots els diaris.

LA TRADUCCIÓ CASTELLANA

Batalla de Reines fou traduïda l'any 1889 al castellà per Melcior de Palau. La traducció, per bé que impresa, penso que no ha estat mai representada.

LA MEDALLA COMMEMORATIVA DEL PREMI

Per l'encunyació de la medalla commemorativa del premi, el dibuix de la qual traçà Eudald Canibell, fou nomenada una comissió encarregada de promoure una subscripció popular a la qual contribuïren els Ajuntaments i corporacions de nombrosos pobles de Catalunya.

Foran fets tres exemplars de la medalla. Un d'or, per a la reina, fundadora del premi; un altre per a l'Acadèmia Espanyola, i el tercer per a Soler, al qual fou lliurat en un acte públic i solemne celebrat al Palau de Belles Arts, en la circumstància p'le de gom a gom. Ultra una massa enorme integrada pel públic i convidats, es trobaren el dia 24 de març de 1889 a Belles Arts les autoritats municipal, governativa, militar i fins l'eclesiàstica. En fet de delegacions, hi havia les de quantes entitats de tota mena componien el cens corporatiu.

El president de la Comissió de l'homenatge, Agustí Urgellés de Tovar, manà a la festa, per malalt. Arús i Arderiu llegí el parlament escrit per Urgellés. Els membres de la Comissió anaren després a buscar Soler, que entrà al Saló entre visques i aclamacions i als acords de la Banda de l'Ajuntament.

Arús féu lliurament de la medalla, emmarcada en un valuos estoig. Acte seguit remercià Soler la fina per mitjà d'una composició poètica titulada *La nostra bandera*, interrompuda mantes vegades per xarrodorsos aplaudiments.

Quan Soler hagué acabat es cantaren algunes composicions corals. Després de la part de concert, Fontova, en nom i representació dels actors i de l'empresa del Romea, ofrenà a Soler una corona d'argent i or.

Fou llegit a continuació un fragment de l'obra premiada i clogué la festa Arús amb un parlament encès d'amor a Catalunya i al teatre de la terra.

Com a record de tot plegat s'edità un fullet titulat: *Ressenya completa del premi concedit a Frederic Soler pel seu drama «Batalla de Reines», celebrada en el gran Palau de Belles Arts, de Barcelona, el dia 24 de març de 1889.* Inútil de fer constar que la solemnitat és relatada en el fullet amb tots els ets i uts.

COROL·LARI

Aquí fineix el complement de la informació relativa a l'estrena de *Batalla de Reines*, drama exit, com qui diu, tot just passat el període en el qual l'interès i l'emoció despertats per les obres dramàtiques eren a casa nostra tant més assenyalats com ho era el temporal de sospirs i de llàgrimes que encertaven a desfermar. Dies en els quals es veia l'autor dramàtic tant més afalagat, com més fondo sabia poar en el cor dels oients. Les coses, en relació a la producció dramàtica, no avançaren massa en vint-i-cinc anys. Per a apreciar l'obra de Soler, com la dels escriptors que foren els seus contemporanis, cal tenir en compte les idees de l'època i l'ambient en què un i altres es desenvoluparen.

Amb Soler es donà a Catalunya un temperament fortíssim d'autor i d'empresari. Fou, potser, en virtut d'aquesta doble personalitat, que en disposar-se a agafar la ploma es deturà més d'un cop, no pas per no saber plegar l'idioma als matisos i a les sinuositats del pensament, sinó per temença que parlant en català no aconseguís d'ablanir el públic.

JOSEP ARTIS

DE LA NOSTRA RENAIXENÇA TEATRAL

Un moment interessant

Josep Artís, de MIRADOR estant, assenyallava la conveniència d'aclarir el malentès, massa generalitzat, que existeix en apreciar el moment inicial de l'evolució del nostre teatre cap al caire seriós i de dignitat artística.

Aquest moment, que afaga del 24 de febrer de 1861 al 4 d'abril de 1865, és sens dubte el més interessant i també el més confús de la nostra renaixença teatral. Josep Artís exposava que els investigadors erraven a apreciar la data de l'estrena de *Tal* mit de Carnaval, En Pauet i la Pepeta o La reixa de la llibertat, Cap geperut es veu el gep i Set morts i cap enterro. De Josep A. Clavé, L'aplec del Remei, joguina lírico-còmica que s'havia estrenat al Liceu sis anys abans i que de nou és representada als Campos Eliseos el dia 25 de setembre de 1864.

La renaixença teatral és plena de dificultats i imprecisa en les seves realitzacions. Vidal i Valenciano és tanmateix qui marca un nou camí, perquè si bé és veritat que el terrassenc Joaquim Marinello i Bosc estrenà abans de *Tal* *Jaràs tal trobaràs* el melodrama *La festa del Santuari* (20 de març), cal tenir present la poca influència d'aquesta producció, ben al revés de l'obra de Vidal, que, ajudada de la popularitat adquirida per l'autor amb *Tal hi va qui no s'ho creu*, féu possible el tomb intentat debades ja l'any 1856 (2 de març) per Manuel Angelon quan estrenà al Teatre Circulo Barcelonés el drama cavalleresc en cinc actes *La Verge de les Mercès*, però qui ni va reposar-se en aquest període ni influí en res en els autors que, vuit anys després, instauraren d'una manera definitiva el teatre català.

Molts dels escriptors esmentats estrenaren, més tard de *Tal* *Jaràs tal trobaràs*, obres que ja marquen una nova tendència i una ànsia franca de renovació. Una bona part d'ells es preocupen seriosament del nostre teatre i deixen d'amagar-se darrere el pseudònim que únicament usen — manifestació eloqüent de la poca estima que els mereixia llur producció — en escriure obres catalanes. A part de Conrad Roure (Pau Bunyegues en *Una noia com un sol*), P. Estorch signava les seves produccions castellanes i en canvi en *La Tuietes de Mallol* s'arrecrava amb les inicials T. D. F.

Josep M. Arnau, que no emprà mai cap pseudònim, ni a *Un Tros de Paper* quan en el número 55 substituïu a Conrad Roure, no vol donar el seu nom en ocasió de l'estrena d'*Els banys de Caldetes*, mentre el dona a les obres castellanes *Vario*, *Nubes y Viento*, *Casarse por carambola*, *El Castillo de los encantados*, etc.

Voler escamotejar la transcendència de l'obra de Vidal és negar l'entusiasme i l'esperit patriòtic que l'anima a escriure, a contraccorrent dels seus amics i amb el noble orgull d'imposar el bon gust, el seu primer drama, que, si bé no es caracteritza per la seva originalitat, cal senyalar-ne la ponderació, el bon sentit i la versemblança, qualitats tanmateix de bon apreciar en aquell moment.

Sense ell, s'hauria retardat a ben segur l'aparició a la nostra escena d'aquesta nova modalitat, perquè, si, com diu Josep Artís, el teatre català no avançà sols per la força dels precedents — gèneres i paròdies —, de moment no hauríem passat de les provatures esporàdiques d'alguns autors, però que morien per manca d'ambient; la carència unànime de fe en el destí teatral de la llengua, n'era la causa primera. La gloriosa excepció de Vidal i Valenciano aureola el seu drama i li dona un gran valor. No és una obra més, isolada, sense esperit, és més bé la conscient i responsable manifestació de l'ànsia que li féu escriure-la. Vetaci per què és precisament ell i no cap altre el primer que tasta l'emoció de l'experiència, afrontant-se amb un públic una mica fet malbé i jutjat extremadament simple.

JOSEP M. MIQUEL I VERGES

ANTANY Y ENGÜANY.

ESPOSICIÓN

DE FETS, DITS, PERSONATGES Y ALTRES
COSAS FANTASMACÓRICAS—LÍRICAS—DRAMÁTICAS—FILOSÓFICAS,
SATÍRICAS—EPIGRAMÁTICAS—POLÍTICAS
Y ECONÓMICAS.

escrita en vers y ab multitud de notas ab prosa, en català, castellà y francés,
del que avuy corra

PER DOS GATS DELS FRARES

y ab algunas plumadas de solfa

de un altre gat.

(N.º 1.)

PREL, UN RAL.

BARCELONA.

LIBRERÍA ESPANYOLA DE I. LOPEZ, EDITÓ,
carré Ampla 26 y Rambla del Mitx 20.
1865.

Jaràs tal trobaràs com l'inici d'un nou teatre i remarcava que, ultra les *gataes*, s'havien estrenat, abans del 4 d'abril, nombre d'obres de diverses modalitats escrites per autors tals com el mateix Vidal, Conrad Roure, Frederic Soler, Francesc de Sales Vidal, Campodon, Josep M. Arnau, Pau Estorch i Joaquim Marinello. No té ombra de fonament — deia l'artífici — la coincidència a apreciar la *gata* com únic precedent al drama de Vidal.

Si bé és veritat que, en el temps comprès entre *L'Esquella de la Torratxa* i *Tal* *Jaràs tal trobaràs* van estrenar-se obres de modalitats variades, cal tenir present que moltes d'elles no foren del valor que suposa l'artífici, i en conjunt no es caracteritzen pas per llur delicadesa; semblen més bé produccions forçades per la tendència del moment imposada per Soler.

Vidal i Valenciano dona únicament les sarsueles en un acte *Tal hi va qui no s'ho creu* (24 novembre 1864), *Un beniet de Jesucrist* (16 desembre 1864) i el sainet *A boca tancada* (13 juny 1864). La festa de l'Ermita, sarsuela i també del mateix autor, no l'anotem com estrena perquè, amb el nom *Una lligó a les coquetes* i sense música, havia estat ja representada a l'Odeon, l'any 1861.

Conrad Roure, *Una noia és per un rei* (3 febrer 1865; Campodon, *La tornada d'En Titó* (5 agost 1865); Josep M. Arnau, *Els banys de Caldetes* (30 novembre 1864); Pau Estorch, l'assaig còmic satíric en dos actes *La Tuietes de Mallol* (30 gener 1865). — Per donar idea del gènere, direm únicament que l'autor en deia *plantofada poètica* i signava amb les inicials T. D. F. — Joaquim Marinello, el drama en tres actes *La festa del Santuari* (20 març 1865).

Anotem que Frederic Soler no estrena res més que *gataes* i paròdies. L'any 1864: *L'Esquella de la Torratxa*, *La botifarra de la llibertat*, *Les pildores d'Holloway*, *La venjança de la Tana*, *Ous del dia*, *La Vaquera de la Piga Rossa*, *El punt de les dones* i *El Cantador*. Aquesta darrera paròdia, en col·laboració amb Pau Bunyegues, pseudònim que emprà Conrad Roure en moltes produccions i en *Un Tros de Paper*, periòdic barceloní, el sisé que es publicà aquella centúria en llengua catalana, fundat per Albert Llanas i que durà de l'abril de 1865 al 16 de setembre de 1866. Del 1.º de gener al 4 d'abril de 1865, estrena *El Boig de les Campanilles* i *Un barret de rialles*.

El vilanoví Francesc de Sales Vidal no va donar en aquell interval cap nova producció, únicament va reposar-se i amb gran èxit — es representa simultàniament en dos i tres teatres — *Una noia com un sol*, estrenada per primera vegada a Vilanova i després a Barcelona al Teatre Circulo Barcelonés el dia 4 de maig de 1861.

Pau Pi, Manuel Angelon i altres autors estrenen també comèdies i sarsueles que es representen a l'Odeon, al Prado Catalán, al Jardín de las Delicias, al Tivoli, al Romea, la majoria de les quals, però, no fugen gaire del límit de la *gata* que agafava increment i exercia una gran influència. Pel juliol de 1864, *L'Esquella de la Torratxa* es representa molts dies al Tivoli, al Prado i a l'Odeon i l'any 1865 *El Cantador* es dona també a tres teatres el mateix dia. Això sense comptar els èxits editorials d'obres del pitjor estil i de la més grollera fraseologia, com *Antany i Enguany*, de Conrad Roure i Vidal i Valenciano (amb el pseudònim «Dos gats dels frares»).

Es reposen també, a més d'*Una noia com un sol*, produccions d'altres autors. Joaquim Dimas veu altra vegada a les taules obres velles de tretze, set, quatre i dos anys i que anoto per ordre d'antiguitat; són: *Una*

Fantàsia

Tots els dies

VIOLETAS IMPERIALES

RAQUEL MELLER

Segueix l'èxit de la gran estrella

PUBLIC CINEMA

Passeig de Gràcia, 57. — Teléfono 79681

Sessió a dos quarts de quatre. A les sis, sessió especial, numerada a 2 pessetes l'entrada

REPORTATGES CINEAC

ALPS; CANADENS (Documental)

Noticiari Fox Sonor

LES MERAVELLES DEL MON

DE LA WARNER BROSS

DISCO IRROMPIBLE

Seleccions Filmófono

presenta en

STUDIO CINAES

el dilluns dia 13, en

Sessió de Gala

al

TIVOLI

un film francès de

RENE CLAIR

14 DE Julio

SELECCIONES FILMOFONO

Adquiriu avui mateix les vostres localitats al

TIVOLI

COLISEUM

EL MÀGIC DE LA CANÇÓ CRIOLLA

CARLOS GARDEL

CANTA Y ENCANTA

Es un film PARAMOUNT

Coliseum

Molt aviat, presentació de la cèlebre diva de l'Opera de Viena

GITTA ALPAR

en la super-opereta de gran espectacle

Direcció Carl Froelich, música d'Otto Strausky

Una exclusiva FEBRER i BLAY

URQUINAONA

FILM MOTO CINEA

GRAND HOTEL

Afin de evitar la aglomeración, la empresa le ruega reserve su localidad con anticipación

Todos los días matinal a las 11

PRECIOS HABITUALES

Aquesta pel·lícula no es projectarà durant la present temporada en cap més saló de Barcelona

LES LLETRES

Demana la lluna

En el volum XIII de les *Obres Completes* de Maragall — *El sentiment de Pàtria* — repartit dies ha als subscriptors, he trobat un article del qual no sé què m'ha agradat més: si l'elegant senzillesa amb què és escrit o la simplicitat del tema que s'hi tracta. Posem que les dues coses; però posem també que una mica més el tema, ja que m'ha fet meditar i ara em fa escriure: l'ideal, o dit amb la frase maragalliana, demana la lluna. Deixeu-me'n reproduir un bocí:

«Doncs sia aquest clos vostre — el dels estudiants — el recinte sagrat de l'ideal, i en nom d'ell demaneu lo que us escaigui més enllà de totes les coses de què us riureu. No tingueu sentit pràctic, que se us estroncarià el riure. No sou joves? Doncs demaneu la lluna.

«Sobretot, demaneu la lluna, amics meus, des d'aquest vostre recinte d'ideal: i no en tingueu cap dubte, la lluna anirà venint. Al principi la gent se riurà de vosaltres: la gent dels corcats tabernacles, la gent d'ulls tènols i boca espessa, la gent de la malura o la feblesa, la gent de lo possible, se riuran de vosaltres. Però quina diferència! Quin riure! Un riure trist, un riure buit, un riure impotent... I mentrestant la lluna començarà a acostar-se.

«Us diran somnadors, us diran beneïts, us diran extraviats, i amb llur mà pesada voldran guiar-vos pel camí planer que convé a la llur passa feixuga. Mes vosaltres els direu riure:

— No; volem la lluna... — I la lluna se us anirà acostant, acostant...

«Els rodaran el cap com plens de llàstima, us deshauciaran, us abandonaran dient-vos que no fareu mai res. Doncs, cabalment ho fareu tot, perquè, al capdavant, sempre és el jovent qui té raó.

«Quan ja ningú pugui negar-vos-la, quan us diguin homes madurs, quan us sembli que el vostre ideal ja és aconseguit... torneu a mirar la lluna, i la veureu que és al cel tan lluny com abans, i que ja un altre jovent, rient, la demana.»

El fragment transcrit pot servir de punt de partida per anar a diversos objectius; i el que a mi en aquests moments m'interessa es condensa en la frase no tingueu sentit pràctic, en la conclusió *doncs demaneu la lluna*, i en el fet que l'article vagi destinat a la joventut, nostra, algun que altre partidari. És aquella manera impressionant i insistent que acobla va psicòlegs, moralistes o simplement il·lustrats i els impellia a donar llibre darrera llibre demana la lluna que un temps va arribar a fer escola i que avui té, encara, àdhuc a casa perquè em recorda una singular manera de veure la vida i de mirar el món amb la intenció de decantar els lectors cap a la bondat i la bellesa com a ideal suprem de la humanitat.

Un Marden, un Trine, un Bruschetti, un Brandt, cadascú des del seu punt de mira, elaboraven receptes infal·libles per aconseguir la felicitat sota el signe d'aquelles Bondat i Bellesa escrites amb majúscules idolàtriques. Això no vol dir que Charles Brandt, per

exemple, amb el seu *Fonament de la Moral* divulgués monstruositats que no eren ni bonides ni belles ni morals. Tant se val. El cas era no deixar deserta la literatura estimulant i que demanant l'absoluta perfecció humana no s'anés més enllà de demanar, simplement, la lluna.

En bona lògica, a través de la literatura estimulant s'hauria de deduir que desterrar la maldat del món és joc de poques taules. El que hi ha hagut, però, és que la turbonada de llibres moralitzadors no han tingut

Joan Maragall

cap eficàcia ni és fàcil que la tinguin; són llibres sense sentit pràctic, però també sense riure. Massa greus, massa sospesats, massa equilibrats. I la joventut no s'ha sentit impressionada — llevat dels raríssims casos que constitueixen a tot arreu els esperits en crisi ultrasensible — i ha fugit de la literatura estimulant per abocar-se a una altra, estimulant també, però no pas des del punt de mira de la bondat, de la bellesa i de la moral. I ja compendreu que no vull acusar aquella literatura com a causa d'una relaxació, sinó que acudo a l'extrem més oposat per cercar el contrast. També puc dir, per no caure en l'error de creure absolutament negativa l'obra dels moralistes, que no fóra res de l'altre món que d'un país o d'un altre en sortís un geni el qual atribuís el seu triomf personal a l'estímul rebut, en l'adolescència, d'un Vèrax, d'un Bruschetti o d'un Marden.

Des d'un altre aspecte menys fastuós, menys dogmàtic, més casolà, Catalunya ha tingut, també els seus moralistes. No a la quixotesca, sinó a la catalana. Compareu aquells títols amb alguns de Jaume Raventós (*A un jove, La llei de l'amor, Protes de bon seny*) o d'Ivon L'Escop (*el Llibre dels adolescents* i *el Llibre de les dones*) i sobretot, compareu-ne el text. Jaume Raventós, casolà, posat al nivell de pare conseller, sense es pot dir preocupar-se de la forma literària, va donant ales a la joventut per abastar la lluna inassolible. És molt possible que Jaume Raventós no resti com una valor literària, no perquè no hagi pogut consagrar-s'hi, sinó perquè la pràctica de la humilitat per ell mateix aconsellada l'ha reclos en aquella forma casolana que presideix els seus llibres. Però Jaume Raventós restarà com a moralista, com restarà Ivon L'Escop com apòstol del ben parlar.

I ara fóra curiós de preguntar si a la llista dels dos moralistes catalans cal afegir-hi un tercer: el propi Joan Maragall. Fóra un nou aspecte a descobrir en la personalitat del gran poeta. No que ens hagi llegat ni abundosa ni escassa literatura estimulant; però espigolant entre els seus escrits sempre topareu amb pensaments que tenen molt de moralista malgrat ell, i sempre topareu, sobretot, amb aquell discurs *Als estudiants* pronunciat l'any 1903 davant d'una joventut atenta i acollit en el XIII volum de les seves *Obres Completes*, mereixedor per dret propi de dir-se «estimulant», en tant que guia de la joventut i en tant que conseller de demanar no menys que la lluna.

JOSEP MIRACLE

Els primers periòdics catalans

UN ASPECTE DE LA RENAISSANCE

La indecisió, característica principal dels nostres renaixentistes, descobreix la poca fe que tenien en el retrobament absolut de la llengua. Amb la instauració dels Jocs Florals — 1859 — semblen acomplertes les ansies d'aquells patriotes i el primer president, Manuel Milà i Fontanals, pot dir amb plany funeràri: «Amb un entusiasme barrejat d'un poc de tristesa, li donem aquí a aquesta llengua una festa, li dediquem un filial record, li guardem almenys un refugi.»

La vacil·lació d'uns quants, la lluita tenaç d'uns altres, la complexitat de matisos que les múltiples activitats temperamentals exigeix, van fer possible vestir sòlidament allò que hauria semblat un somni quan amb un disseny imprecís Aribau escrivia: «Oh llengua a nos sentits més dolça que la mel.»

Però així i tot, el plany de molts quasi sempre és una paradoxa. Víctor Balaguer funda i dirigeix un periòdic *La Violeta de Oro*, que, com ell mateix diu — *Història de Catalunya* — té com a principal finalitat promoure la instauració dels Jocs Florals. *La Violeta de Oro*, títol simbòlic del premi flouresc, no publica però ni una sola línia en català, i això que en surten tres números cada mes i hom hi llegeix paràgrafs com aquest: «Des del año 1110, en la época de los Berengüers, la lengua catalana llegó a tanta hermosura y grandeza que (dice Bouché) durante el espacio de 300 años era la preferida a todas las otras de Europa, y muchos extranjeros se esforzaban en aprenderla.»

L'eficàcia del moviment renaixentista arrenca de la seva complexitat. No va ésser la restauració dels Jocs, ni la fundació del teatre, ni *Los trovadors nous* — recull de poesies catalanes dels poetes d'aleshores — ni els periòdics en llengua catalana, sinó el conjunt de tot, el que feu el miracle. Els periòdics van tenir tanmateix una virtut: la popularitat. L'academisme dels Jocs hauria clos la renaixença en un misticisme de planys. Els periòdics van entrar a l'ànima del poble, que tot just aprenia a llegir en català i no s'hi avenia gaire. El caire popular de quasi tots féu planer el camí i ajudà considerablement a la reivindicació lingüística.

La vàlua d'aquelles publicacions no radica en el contingut sinó en l'esperit que els donà vida. La rutina d'escriure en espanyol, el menyspreu que senten pel català quasi tots els escriptors de casa nostra, representa el moment més vergonyós i alhora el més trist de la nostra llengua. L'excepció d'aquest corrent té el mèrit en l'excepció mateixa. Per aquest motiu, perquè no respon a una consciència lingüística, deixarem de banda el *Diario de Barcelona* transformat quan l'ocupació francesa i a iniciativa del general Augerau, duc de Castiglione, en *Diari de Barcelona i del Govern de Catalunya* i imprès durant el mes d'abril de 1810 a dues columnes, francesa una i catalana l'altra. Aquell any mateix i també a iniciativa del general Augerau, que pretenia així captar-se simpaties, la *Gaceta de Girona* es publicà — un dia únicament — en bilingüe, català i francès. La primera excepció fou el *Bulleti Oficial*, que si bé no és en propietat un periòdic, per la seva història, i per l'enginy irònic que descobreix al seu inspirador, val la pena de parlar-ne.

No hem vist cap exemplar del *Bulleti Oficial*, però tenim a les mans la comèdia en dos actes de Terrades, *Lo Rei Micomicó*, editada l'any 1838 i representada aquell mateix any a Barcelona, que ve a ésser el terme de la farsa ridícula que a esquenes d'un pobre home anomenat Vicenç Perxas, començà a Figueres l'any 1835. Terrades relata en una *Breu notícia sobre «Lo Rei Micomicó»* la història d'aquella monarquia que àdhuc tingué el seu *Bulleti Oficial*.

Són prou conegudes les idees republicanes que animaren Abdó Terrades. La seva ironia li va permetre ridiculitzar la cort, el rei, les dames d'honor, els prínceps. Cap moment però tan grotesc com el de la instauració de la monarquia micomicona i el coronament de Vicenç Perxas com a emperador immortal de totes les Micomiconies i Xirimínies.

Terrades fomentà a aquell pobre noi neuròtic, el deliri de grandeses i junt amb altres companys el proclamà emperador i instaurà a Figueres la monarquia micomicona. Hi havia de tot, ministres, comtes, marquesos, princeses, baroneses i duquesses. Es lliuraren títols i es celebraren recepcions. S'arribà fins a l'extrem de simular les noces de l'emperador amb una dona vella del veïnat de l'agostera que fou proclamada «emperadriu Justa Cent i Tressena». Des d'aleshores els

joves de Figueres anaren al «Palau de les Amargures», residència imperial, on es celebraven les grans i ridícules cerimònies palatines. Les dones del veïnat eren fetes princeses micomicones i ajudaven a la gran farsa del «Palau de les Amargures». Aquella monarquia va tenir la seva gaseta on eren publicats els nomenaments de comtes, marquesos, barons i princeses i també els decrets i les lleis. Duia per nom *Bulleti Oficial*.

cial i dona la coincidència, altrament no l'hauríem esmentat, d'ésser la primera publicació periòdica catalana del segle XIX.

Sis anys més tard, 1841, apareix per primera vegada a Barcelona un periòdic: és *Lo Pare Arcàngel*.

D'aquesta publicació en sabem ben poca cosa. Únicament hem pogut veure'n un sol exemplar, el del dia 20 de juny de 1841. El fet de no portar número d'ordre ens fa difícil anotar concretament la data de la seva aparició. No és però gaire arriscat suposar que no deuen precedir-lo gaires números, tota vegada que s'hi llegeix aquest avís: «Circumstàncies imprevistes no han permès complir amb lo que preveia la llei, tan prompte com se puguin atendre a elles el present folletó serà periòdic.»

Lo Pare Arcàngel té un caire religiós i l'ànima també un lleixat patriòtic. S'hi publica una *Història de Catalunya* que, fragmentàriament, devia aparèixer a cada número.

No sabem la data de la seva desaparició, però quasi es pot assegurar que *Lo Pare Arcàngel* tingué una vida molt curta. Un periòdic català, en aquell moment de desnacionalització lingüística, havia de topa necessàriament no sols amb la indiferència, sinó també amb el menyspreu dels catalans mateixos. La sort que dos anys més tard corre *Lo Verdader Català* ho evidencia.

El segon periòdic català és també barceloní i apareix l'any 1843. Aquest periòdic, malgrat la data de la seva publicació, moment abjecte de la nostra pàtria — aleshores justament es crea a Madrid, per tal d'uniformar la jurisprudència a Espanya, el Tribunal Suprem — s'expressa en una forma que ve a ésser tanmateix, el primer crit precursor de la renaixença política. *Lo Verdader Català*, títol per ell mateix expressiu, surt per primera vegada el dia 15 de març de 1843 i desapareix el dia 15 de maig del mateix any.

Es el primer esforç periodístic de debò que en llengua catalana es fa a casa nostra i perquè és el primer, topa amb la indiferència d'uns, amb el menyspreu d'uns altres i amb la ironia dels més, que, amb llàstima humiliadora, els aconsellen d'escriure en espanyol. Res no els fa canviar de camí; *Lo Verdader Català* mor flagelat pels deutes,

però l'esperit d'aquells patriotes resta com exemple d'amor i de fidelitat a la llengua.

Cal precisar el moment per a comprendre l'esforç. La llengua era com un estigma i els catalans volien alliberar-se'n per esdevenir espanyols d'idioma i s'enlluernaven amb la literatura castellana. Rubió i Ors dona una idea clara de l'abjectió en què havíem caigut quan escriu en el pròleg de *Lo Gaiter del Llobregat* (1841): «...llurs descendents — fa referència als herois de 1714 — no solament han oblidat tot això, sinó que fins alguns d'ells, ingrats vers llur pàtria, s'avergonyeixen de què se'ls sorprengui enraonant català, com un criminal a qui atrapen en lo acte».

Lo Verdader Català, després de rebre consells i mofes, escriu en un article apològic de la llengua: «Si lo número de subscriptors no basta per pagar los gastos de la imprenta que és lo únic que desitgem, deixarem nostres plomes i les esbarlarem a fi de que no puguin servir més, abans que en mengua del nostre Principat escriure en altre idioma que en lo seu (puig de cap necessitat) ses glòries i proeses.»

Les dificultats que s'oposaven a l'èxit d'aquesta publicació eren de tota mena. El català, abandonat de tot conreu literari, no tenia normes ortogràfiques, únicament la *Gramàtica Catalana* de Ballot, editada en 1814, donava una mica de llum i servia als redactors; el diccionari d'En Labèrnia, tot just acabat d'imprimir, ajudava també a les tasques d'aquells ignorats patriotes, però ambdues obres patien de la influència vallofegonista que havia manllevat paraules castellanes i que persistia per l'oblit en què havia caigut la

nostra literatura que, per molts, quasi per tothom, no podia servir més que per a romanços de ventall.

Després de publicar-se'n sis números, on hi ha treballs d'agricultura, de religió, d'història i poesies que acostumen a ésser signades amb les inicials M. R. B., *Lo Verdader Català* veu que debades ha provat de desvetllar la consciència catalana i anuncia la seva desaparició.

Impressiona avui llegir les paraules de comiat; sobretot el patetisme del clam final, si hom es situa en aquella època, és tristament emotiu: «*Nostre Principat va a quedar-se sense son llenguatge i dintre de pocs anys va ésser una altra Castella o al menys una segona València. Pobre Catalunya! Com desprecien tos fills una de tes majors glòries...*»

Han de passar vint-i-un anys perquè torni a aparèixer una publicació catalana, però amb tot, no portaran aquells periòdics l'entusiasme, la fe, la consciència patriòtica de *Lo Verdader Català*, precursor de tota la premsa de casa nostra i que sabé glorificar la nostra llengua treient-la de l'enfany on l'havien reclosa els esperits provincians de la Catalunya del vuitcents.

En articles successius, parlarem d'altres intents i dels periòdics nascuts ja a l'impuls de la renaixença.

J. M. MIQUEL I VERGES

CAMISERIA
FITO
BARCELONA

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijamas a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Novetats en Viatges - Geografia

Gerbault: *L'Evangile du Soleil* (il·lustrat) Ptes. 8'25

H. de Monfreid: *Croisière du Hachi ch* (il·lustrat) » 8'25

P. Bayer: *A l'Assaut du Kanchenjunga* 18,580 m. » 5'50

Illes Balàres, Majorque, Minorque, Ibiza. (Els Guides Bleus - il·lustrats) » 5'50

J. M. de Palleja: *Sobre la pista de animals salvajes* » 12'—

Fernández Flórez: *Conquista del Horizonte* (els 2 volums) » 10'—

N. M. Rubió Tuduri: *Sahara Níger* » 8'—

A. Bertrana: *Islas de Ensueño* (il·lustrat) » 3'50

LLIBRERIA FRANCESA RAMBLA DEL MIG, 8 i 10

RICINO GOLOSO DELICIOSO PURGANTE

APROVAT PER L'ACADEMIA DE MEDICINA I CIRURGIA DE BARCELONA

TONIC NERVIOS CERA

LABORATORIS CERA S.A.

CONVALESCENTS, NEUROTICS, DEBILITATS...
Ambicioneu l'energia vital que necessiteu acumular...
No oblideu el major caudal de vida que milions de malalts no han sabut aprofitar...

VICO, 18 y COPERNICO 35 al 39 - BARCELONA

LES ARTS I ELS ARTISTES

UNA EXPOSICIÓ "MIRADOR"

Cent anys de retrat femení

Estan ja molt avançats els treballs preliminars a l'exposició que MIRADOR organitza sota el lema *Cent anys de retrat femení català*, de la qual ja tenen notícia els nostres lectors.

Tenim ja reunida la més gran part de les obres que han de figurar en aquest conjunt que, com diguérem, volem que sigui, més que no una exposició crítica, un panorama el més complet possible d'aquests cent anys de pintura catalana a través d'una de les seves branques més importants. El retrat femení.

De 1830 a 1930. Un segle de pintura en aquest nostre estimat recó de món.

Més o menys capriciosa pot semblar la data que hem triat per començar aquests cent anys, i, en veritat, si no és pel determini que hom prengué espontàniament i d'una manera universal de fixar aquest any com el que portà l'eclosió del Romanticisme, gairebé no hi trobaríem altra justificació. Però per un any o altre ens teníem de decidir.

De totes maneres, celebrem aquesta retrospectiva del retrat femení català l'any que s'escala el centenari de l'*Oda a la Pàtria*, d'Arribau, que hem acordat que assenyalés la primera temptativa de recobriment del nostre esperit nacional després de l'atuitment secular en què havia jagut.

Tot amb tot és també pels volts de 1830 que Barcelona presència — sense però que hi prengué part activa ni una infima part de la seva població — un moviment sentimental, intel·lectual i artístic, més o menys ben encarrilat, però que, en aquella mesquina capital de província de l'Espanya fernandina que era llavors la nostra ciutat, representava també alguna cosa com el despertar d'una ànima col·lectiva.

Es, doncs, amb els pintors d'aquell període que MIRADOR obre el segle de pintura que presenta als seus amics. De llavors es pot dir que arrenca la nostra pintura moderna. Són els pintors d'aquella època, com el pulcre i honest Arrau, home enciclopèdic, viatger infatigable i una de les figures més importants d'aquella primera meitat del segle; com el delicat i espiritual Lorenzale, vigorós i cenyit, introductor a casa nostra del nazarenisme overbeckià; amb Claver, l'exacte i minuciós, que, esperit inquiet, se n'anà a Mèxic, on organitzà eficientment l'ensenyança de les Belles Arts — ai las! per ben poc temps —; com Rodes, l'enciser pastellista valencià, mestre de Llotja; com Espalter, com tants i tants d'altres, que, amb timidesa, amb encongiment, amb vacil·lacions, amb influències forasteres i preocupacions més pels accidents que per les essències — si voleu — més d'un d'ells, els primers que diuen pictòricament alguna cosa d'interessant a casa nostra i per obra d'artistes catalans. Totes aquelles característiques que trobem en les

realitzacions d'aquests pintors són reflex viu de la societat en què vivien, de la qual eren intèrprets fidels i devots. Per llur obra ha arribat fins a nosaltres la seva representació clara i evocadora.

Després, ens trobem ja amb l'esponerosa producció dels que els seguien. Fruixenc, Ferran, Caba, Casanovas, Torras, Martí i Alsina, Gómez i d'altres i d'altres més, fins arribar al fi de segle. Més ençà, Francesc Masriera, Sebastià Junyent, Brull, etc.

I acabem amb Cases i Canals, els dos dar-

Arrau. — Retrat de la Sra. Lluïsa de Caramany i de Foixà

ters retratistes morts quan començàvem a organitzar aquesta exposició.

Les raons que ens han aconsellat prescindir de l'obra dels artistes vivents, amb tot i poder comptar-hi amb importantíssims retratistes, són òbvies. Els nostres lectors sabran comprendre-les prou bé.

L'exposició tindrà lloc a les Galeries Laietanes i la seva inauguració ha estat fixada per al 15 del vinent mes d'abril. Totes les sales d'exhibició d'aquesta casa seran ocupades pels *Cent anys de retrat femení català*.

Diguérem, i ho hem de repetir, que no ens hem proposat pas de fer cap descobriment sensacional ni menys d'escotar la matèria — que hem constatat copiosíssima, gairebé interminable — Però si creiem que farem adonar el nostre públic de moltes bones coses de les quals gairebé no en té ni notícia i que promourem alguna atenció cap a un sector ben estimable de la nostra pintura que — fora dels grans noms — ha estat, si no menyspreat del tot, sí força desconsiderat fins avui. Amb aquesta exposició hom podrà constatar l'existència dins de les nostres arts d'una sèrie de valors que han estat excessivament oblidats o negligits.

Totes les persones a les quals hem demanat la seva cooperació per a aquesta manifestació artística, s'han posat al nostre costat amb tot entusiasme i donant-nos tota mena de facilitats.

J. C. i V.

PROJECTOR

Un misteri africà

A París, la Galeria Braun ha exposat les estatuetses funeràries que el Dr. Lheureux ha recollit a la Costa de Vori, estatuetses poc abundants a les col·leccions per llur caràcter sagrat, cosa que fa que els negres s'oposin a deixar-les endur. El mateix Museu d'Etnografia del Trocadero només compta amb dues d'aquestes peces rares.

Aquestes estatuetses es troben, segons G. de Bellet, en els antics cementiris negres, prop de la pista dita de les Caravanes, que ve de l'Alt Sudan, travessa l'Alt Volta i arriba a la Costa de Vori. Llurs mides varien entre quinze i cinquanta centímetres d'altura i al més sovint, només representen bustos. Es rar que hi figurin els membres inferiors, i això és més notable ja que, com és prou sabut, l'escultura negra és pròdiga en atributs sexuals. Un altre caràcter que les diferencia de l'art negre, és la cara, tractada amb cura i com si es tractés de retrats, en comptes d'ésser com la d'aquells fètitxos negres la cara dels quals és tractada segons regles invariables i com rituals. Els caràcters fisionòmics d'aquestes cares — front alt, nas dret i més aviat prim, boca petita — són ben lluny de tot aspecte negroides.

Cal tenir en compte que el lloc on es troben aquestes estatuetses és el país dels anyis, la cara dels quals no presenta tampoc caràcters negroides, sinó més aviat d'unes línies clàssiques que els feu batejar «apollinis» per alguns navegants anglesos. D'altra banda, els anyis, en llurs tradicions, es pretenen un origen blanc.

Quant a l'ancianitat d'aquestes figures, és difícil de precisar. De totes maneres, s'ha pogut determinar l'edat exacta d'algunes d'elles, les que representen sobirans anyis que estiguieren en relació amb d'altres sobirans historiatos. Però d'altres no se'n conserva cap record entre els indígenes.

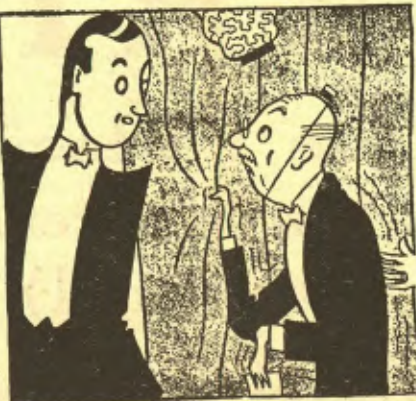
Probablement, aquesta regió d'Àfrica estigué en relació amb l'antiguitat egípcia, i això explicaria la presència d'aquestes estatuetses en un país sense art actual.

Descobriments sobre Rafael

Gentili di Giuseppe, en un fullet (edició de *L'Arte*) senyala dos descobriments: Una lletra autògrafa, signada per Rafael, datada del 15 d'agost de 1514, en la qual es citen textos de Vitruvi, cosa que prova que el mestre italià havia estudiat de llarga data les obres del gran arquitecte romà. El segon descobriment fa referència a un dibuix perdut d'ençà de la venda de la col·lecció Donadieu en 1861 i que hom suposava ésser un estudi preparatori per al fresc del *Triomf de Galatea* de la Farnesina de Roma. Aquest dibuix ha estat trobat, i l'autor demostra que es tracta d'un estudi per al gravat de Marcantonio titulat *L'Aurora sortint de l'Oceà*.

La vil·la Rosebery

Els hereus de lord Rosebery van deixar al govern italià la seva villa del Pausilip. S'havia pensat fer-ne una residència per al primer ministre, però s'ha preferit centralitzar-hi les col·leccions sobre records i tradicions de Nàpols. A les col·leccions folkloriques, s'afegiran quadros, tapisseries, ceràmica, exemples diversos de la típica indústria del corall i una biblioteca on serà reunida la sèrie completa de les cançons napolitanes.

—Cantareu ara de seguida, o voleu que els invitats es diverteixin mitja horeta més? (Everybody's Weekly, Londres)

El cigne i l'espiadimonis (Der Lustige Sachse, Leipsic)

—Què li estàs fent al teu germanet? —L'acostumo als petons de la tieta. (The Passing Show, Londres)

NOTES AL MARGE

Fortuny - Andreu

El colleccionisme i el museisme es componen també de les que podríem anomenar engrunes de la producció de les grans figures. El que s'apassiona per una figura, literària o artística, s'afanya a recollir tant com pot materials que s'hi refereixin. Sovint, aquesta arplega no és pas una mera mania de colleccionista, sinó que proporciona dades útils, documents estimables, comprovacions precises, a l'estudiós.

Aquest valor complementari cal assignar a la majoria de peces que foren exposades

ció, fou la d'un altre Marià, i també tractat: Marià Andreu. Important per la quantitat d'obres exposades, que omplien la sala gran i la petita dels Establiments Maragall, amb una gran varietat de mostres del talent llampant d'aquest home que semblava desaparegut del món artístic barceloní.

Marià Andreu, en efecte, vivia a París i només de tard en tard sabíem alguna cosa d'ell. Així, tres o quatre anys enrera, n'havíem vist unes il·lustracions — litografies i aiguafortos — per a edicions de bibliòfil. Però no sabíem res de la seva obra pictòrica. Es a dir, ens pensàvem que no ho sabíem, perquè, en realitat, ara que ho hem pogut veure de prop, ens hem adonat que l'Andreu d'aquests darrers temps torna a assemblar-se al dels primers. Fidel al seu tarannà íntim, ha retornat a aquell preciosisme que un dia semblà començar a abandonar.

Un paisatge, uns bodegons, també exposats a can Parés — que s'acosten més a ésser pintura, semblen una producció esporàdica, que sorprèn per llur caràcter entremig de la majoria d'obres que va exposar, plenes d'influències de totes menes, sobretot literàries, però portant, com a segell de la personalitat de l'autor, la marca d'un preciosisme banal servit per una traça de mil dimonis.

Es, en el fons, la mateixa traça que li feia, anys enrera, construir aquelles «escultures» amb closques d'ou i serrellats de paper, guardades sota urnes de vidre, com cal a un material tan fràgil i tan perjudicable per la pols. Traça, naturalment, acompanyada d'aquella gran paciència que, en el cas d'Andreu, han servit totes dues, posades al servei de la litografia o de l'aiguafort, per a donar potser l'aspecte més apreciable de la seva obra, aquell en què segurament encaixen millor les seves disposicions.

Quant a la pintura, ja és tota una altra història. El tènue fil amb què hem volgut lligar dos noms: Fortuny i Andreu, és aquest solament: la traça, però, que en el primer és un element més a ésser considerat pel crític, i no pas un element essencial. En Fortuny, a més a més de la traça i per sobre d'ella, hi ha moltes més coses a considerar, per de prompte la pintura. En Andreu, en canvi, aquesta hi juga un paper escassísim, de vegades diríeu gairebé absent. Davant les seves obres hom no rep la sensació de trobar-se davant d'un pintor, sinó d'un virtuós destre en totes les habilitats manuals, que pren la feina d'omplir una tela com una demostració més del que és capaç de fer. Les seves composicions quedaran així agradables per a una determinada mena de gent sensible a les amables superficialitats, endutes per l'elegància un xic rebuscada dels temes i dels personatges. Però el que hi cerca una mica d'autèntica emoció pictòrica, d'elements plàstics, de realitat copsada i interpretada pictòricament, no trobarà res de tot això.

Potser valdria la pena, un dia, d'intentar un assaig sobre una certa mena de pintura, que acostuma ésser cultivada des de París i en la qual tenen un nom alguns compatriotes nostres. Volem dir una pintura literària i de ric, molt ben rebuda en certs medis esnob i molt ben jutjada per una mena especial d'escriptors més o menys filòsofs.

2 X.

SYRA

Exposicions permanents d'art
Objectes per a presents
propis per
Sant JOSEP

DIPUTACIÓ, 262
TELÈFON 18710

raspalls per a tots els usos
articles de neteja—objectes per a presents
rambla catalunya, 40

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Telèg.: "Carburas"

BARCELONA
Mallorca, 239

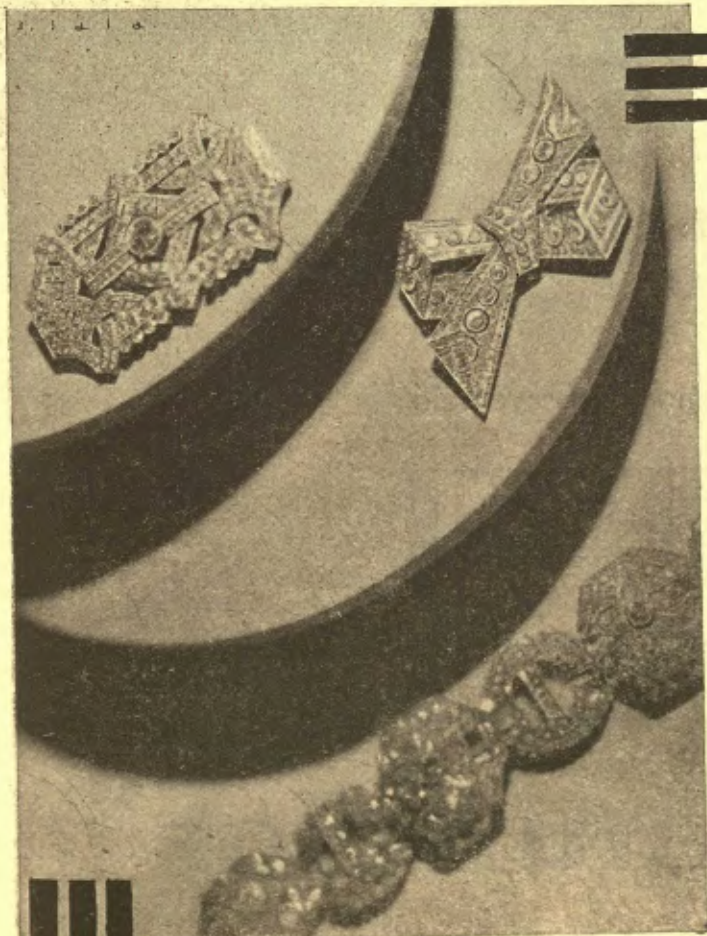
Telèfon 18018

CARBUR DE CALCI, Fabriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESIA, Fabriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT, Fabriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MANGANES i FERRO SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BUIFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Només les
pedres en-
galzades
amb un art
refinat me-
reixen el
nom de joies

J. ROCA

JOIER

Rambla del Centre, 33
Passatge Bacardí, 2

Discos de febrer

Ha passat el cinquantenari de la mort de Wagner i tampoc en els discos no ha tingut ressò aquesta data i és que no hi ha dubte que s'ha perdut la dèria de les commemoracions. Recordeu que fa pocs anys es va esdevenir el centenari de la mort de Beethoven i cal confessar que ací varem tenir música de Beethoven a tot drap. Des d'aleshores es van incorporar al repertori de discos les més importants obres d'aquest autor.

Al programa del mes de febrer només hi ha el disc de 25 cm. que porta el preludi del tercer acte d'*Els Mestres cantaires*, i això potser és poc per a fer-nos adonar dels discos de la data que es vol commemorar. Wagner és dels autors més coneguts entre el gran públic, però cal reconèixer que el client de discos no sent a través del gramòfon aquest mateix fervor. Es dirà que la música teatral no és la més escaient per al gramòfon, i això és una gran veritat, però hi ha molta música que no té condicions per a ésser enregistrada i se'n publiquen discos si té el favor del públic. El que hi ha és que aquests darrers anys que més i més perfectament s'ha enregistrat, han estat els mateixos en què el culte a Wagner ha minvat molt. D'altra part l'especial construcció de les òperes wagnerianes, en les quals la música no es talla per a donar lloc a la convencional divisió d'escenes, hi ha una certa dificultat material per a l'enregistrament, puix tret dels fragments simfònics, les obertures i preludis, principalment, si es vol portar amb una certa unitat algun fragment, és a base d'una nombrosa col·lecció de discos que no sempre s'està en disposició d'editar. Malgrat això, però, hi ha bones edicions i ací és oportú recordar la del tercer acte del *Tristany* i els preludis de *Lohengrin* i *Parsifal*, interpretats aquests darrers, respectivament, per la Simfònica de Filadèlfia i l'Orquestra del Teatre de l'Estat de Berlín. El disc d'aquest mes és omplert també per aquella notabilíssima orquestra de Filadèlfia, en el qual es poden apreciar totes les bel·leses d'aquesta, encara que curta, inspirada introducció al tercer acte d'*Els Mestres Cantaires*.

I ara cal resignar-se i parlar de *Cavalleria rusticana*, i és que no hi ha forma de pres-

cindir d'aquestes obres italianes si hom vol donar satisfacció a molt de públic que no coneix ni s'interessa per altres òperes que les de Mascagni, Puccini, Leoncavallo. Aquest duo que canten dos afamats artistes, Beniamino Gigli i Dusolina Giannini, tot i les seves esgarriances dramàtiques, només s'aguanta si és servit amb aquestes excel·lents veus amb les quals la interpretació fa oblidar la qualitat de les obres.

Un graó menys i som a un altre gènere amb el disc que omple el baríton Eduard Brito, de dues cançons populars cubanes que l'expansió de la música criolla ens havia fet ja conèixer interpretades per les orquestres cubanes. *Aquellos ojos verdes* i *Marta* són dues melodies que s'han fet populars arreu del món i a les quals Eduard Brito conserva tota l'emotivitat de bon gust. Hi ha molta diferència de sentir aquest artista en cançons del seu país o escoltar-lo en els fragments de sarsuela. Indiscutiblement l'artista es mou amb més llibertat i sense els entrebancs que comporta l'escena. Fora un encert continuar aquests enregistraments amb altres melodies de les moltes del folklore de l'illa de Cuba.

Un altre disc de cant, però ja més tronadet, l'omplen aquell trio argentí que formen Irusta, Fugazot i Demare. L'un amb un tango que s'encapçala amb els solemnis acords de la *Marxa nupcial* de Mendelssohn per a acabar recitant un romanço en el qual, com sempre, «el oro venció al corazón». L'altre, *Yo no sé qué me han hecho tus ojos*, és més mogut de ritme i per això ens sembla millor; fa l'efecte ací que el piano de Demare (el millor sens dubte de tot el trio) sigui l'únic a exhibir-se, i val a dir que és millor que sigui així, puix la migrada melodia s'esfuma dintre dels dibuixos pianístics que hi fa Demare, més artista i de més bon gust que els seus companys.

Els Mestres Cantaires de Nuremberg. — Wagner. — Preludi del tercer acte. 1.ª i 2.ª parts. — Orquestra Simfònica de Filadèlfia. — Cia. del Gramòfon, DA 1291.
Cavalleria Rusticana. — Mascagni. — Duo. 1.ª i 2.ª parts. — Beniamino Gigli i Dusolina Giannini. — Cia. del Gramòfon, DB 1790.
Aquellos ojos verdes. — Menéndez. — E. Brito. — Cubanacan Orquestra. — Companyia del Gramòfon, GY 1. — Marta. — Moisés Simon. — E. Brito. — Id., id.
Yo no sé qué me han hecho tus ojos. — Vals. — Canaro. — Irusta, Fugazot i Demare. — Cia. del Gramòfon, GY 5. — La marcha nupcial. — Tango.

HERENCIA

—Mira: té gossets de tots els colors.
—Veus el que té relacionar-se amb el gos d'un pintor?

(Marianne, París)

—Doctor, si vostè també m'abandona, qui es creurà que estic malalta?

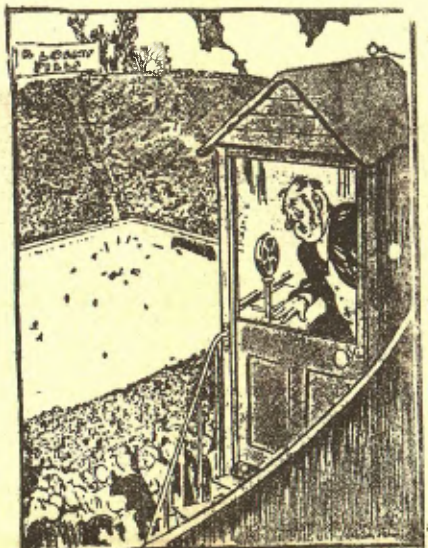
(New York American)

J. G.

—I si anem a aquell recó tan sol no provaràs de petonejar-me?
—Et prometo que no.
—Doncs així, què hi farem allí?

(Life, Nova York)

RADIODIFUSIO

El «speaker». —Els rostres de tots els jugadors expressen la ferma voluntat de vendre...

(Everybody's Weekly, Londres)

NOTES DIVERSES

Creixença de la ràdio

Segons les estadístiques de la Unió Internacional de Radiodifusió, de Ginebra, el nombre d'estacions d'Europa ha passat, en quatre anys, de 170 a 238; el d'estacions de l'Amèrica del Sud, de 40 a 85; el d'estacions d'Àsia, de 10 a 26.

Però, més encara que en el nombre, és en la potència que es manifesten les variacions més grans. La potència total de les emissores de radiodifusió era de 268 kw. en 1926. Ha passat a 1.813 en 1930, a 2.590 en 1931, i serà de 4.600, pel cap més baix, en 1933.

La B. B. C.

Els estudis londinencs de la British Broadcasting Corporation són agrupats, actualment, en la Broadcasting House (Casa de la Ràdio). En aquest vast immoble, poden treballar 350 músics i artistes, encara que la xifra mitjana és d'uns dos cents.

Hi ha 276 microfons i 381 tècnics encarregats del control i entreteniment dels aparells.

La B. B. C. dona 84 hores d'emissió cada setmana, de les quals 34 de consagrades a la música, 18 a conferències i informacions i 4 a serveis religiosos.

El micròfon i el piano

Pierre Keszler, des de *Comœdia* ha començat una enquesta curiosa sobre la *radio-gènia del piano*. Havent notat —com tots els auditors— que l'execució de certs pianistes no és alterada per la transmissió per ràdio, i en canvi la d'altres és netament transformada, l'esmentat periodista demana explicacions sobre aquest fenomen.

Cal dir que els progressos tècnics cada dia donen menys l'ocasió de deplorar males transmissions. Però sembla, per altra banda, que l'audició perfecta no depèn únicament de la millora dels aparells, sinó que intervé un factor personal.

Sembla que als Estats Units, quan un pianista ha de tocar per primera vegada davant del micròfon, l'enginyer del so li recomana un ús moderat del pedal fort. Hom ha fet notar que els sons massa complexos no poden ésser captats en tota llur extensió pel micròfon. És sabut que els instruments més simples són els més apropiats per a la difusió radiofònica i l'enregistrament.

La qüestió seria doncs purament tècnica. Tot esperant micròfons més sensibles, Michel Ferry proposa una classificació d'autors. Els uns serien radiogènics, com Mozart, Bach, Debussy. En canvi d'altres, com Mendelssohn, Chopin, Liszt no en serien tant.

EL TEORIC

—Què busques?
—El meu darrer article contra el desordre universal.

(Marianne, París)

HISTORIETA JUEVA

—Efraïm, vaig a Correus.
—A imposar un gir, desgraciadament?
—No, a omplir l'estilogràfica.

(Marianne, París)

DISCO IRROMPIBLE

RADIO CATALONIA
133 BALMES 133
AGENCIA
CROSLEY
5 lmp. CHEVALIER 635 p.
5 lmp. PACHI 585
4 lmp. CHIQUILIN 455
20 mesos de crèdit
Receptors a 2'50 ptes. setmana

CATALÀ

Ilegeix demà i cada dia

La Publicitat
DIARI CATALÀ

Informacions completes
Articles dels millors escriptors
Seccions especials de Política,
Arts, Literatura, Música, Ràdio,
Finances, Esports, etc., etc.

UN ACLARIMENT!...

¿Per què diem que l'estació subterrània de la Plaça de Catalunya (trens del Nord i Metro Transversal)

és el mitjà de publicitat més formidable que avui dia existeix al nostre país?

Feu comparances amb el sistema de més difusió emprat fins ara i donareu raó a la nostra asseveració.

MITJÀ	QUANTITAT DE PROBABLES LECTORS DELS VOSTRES ANUNCIS	PREU	DURACIO
Prensa Diària.	150.000 (com a màxim).	1.800 ptes. una pàgina	Un dia
Plaça de Catalunya (Estació subterrània) Trens del Nord i Transversal.	3.000.000 (actualment). (Dades oficials controlades pel Departament d'Estadística).	600 ptes. (dotze espais de gran tamany, un a cada estació).	Al mes

“Agencia General de Anuncios”

(Secció Metro Transversal)

BARCELONA: Pelai, 62, 4.ª - Telèf. 15300

Carrer de Tarragona, 7, 2.^{on} - MADRID